

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Оптимізація вирощування та заводського тренінгу коней російської
рисистої породи в умовах філії ДКЗ № 62 ДП «Конярство України»
Миргородського району Полтавської області»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технології виробництва
і переробки продукції тваринництва
ступеня вищої освіти магістр
групи 204ТВППТмд22
Шевченко Сергій Сергійович
Керівник: Віктор Березницький
Рецензент: Ольга Васильєва

Полтава – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.	
1.1. Історія та сьогодення російської рисистої породи коней	5
1.2. Екстер'єрні особливості російської рисистої породи	14
1.3. Рекордисти ліній російської рисистої породи	16
1.4. Історія кіннозаводства на Полтавщині	24
РОЗДІЛ 2 МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ	
2.1. Мета, завдання та матеріали дослідження	30
2.2. Коротка характеристика господарства	33
РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
3.1. Організація системи відтворення	40
3.2. Утримання та годівля конематок	44
3.3. Технологія вирощування молодняка	46
3.4. Тренінг та іподромні випробування	49
3.5. Вплив кормової добавки «Гаммавіт» на показники росту та розвитку молодняка коней	54
ВИСНОВКИ	56
ПРОПОЗИЦІЇ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Галузь конярства в Україні завжди мало загальнодержавне значення, а її функціональний напрямок змінюється залежно від розвитку соціально-економічних відносин. В умовах сьогодення конярство, як частина агропромислового виробництва України помітно змінюється за загальним станом, напрямом використання та розвитку. Нажаль генетичний потенціал сучасного конярства з метою підвищення рівня виробництва продукції сільського господарства використовується не в повній мірі. В нашій країні зосереджена достатня кількість племінного поголів'я, однак галузь конярства не є конкурентоспроможною, що обумовлено відсутністю прибутків від вирощування молодняку.

Сучасний стан конярства знаходиться в критичному стані та характеризується тенденцією до скорочення поголів'я, оскільки ще 20 років тому в Україні нараховувалось 700 тис. голів, то на сьогоднішній день чисельність коней становить близько 300 тис. голів, а це на 58 % менше в порівнянні з 2000 роком.

Успіх кіннозаводства тісно пов'язаний з розвитком племінної справи. Це зумовлено тим, що при формуванні і становленні будь-якої породи коней важливою ланкою селекції є придатність коней заводського та іподромного тренінгу, а також випробування їх працездатності. Адже відомо, що якісне удосконалення заводських порід можливе тільки за наявності відповідної племінної бази та чіткої селекційно-племінної роботи.

Невідповідність рисистого молодняку до бажаних стандартів не дозволяє в повній мірі відшкодувати втрати на вирощування, утримання та тренінг. Головною причиною даного становища це відсутність достатньої кількості жеребців-плідників, котрі були б оцінені не лише за власною жвавистію, алей за якістю нащадків. Відомо, що жеребці української селекції з багатьох причин мають нижчу роботоздатність ніж світовий генофонд рисаків.

В незадовільному стані також відмічається структура племінного поголів'я коней. Згідно досвіду племінної роботи з кіньми встановлено, що частка кобил в структурі повинна становити більше 50%. Це необхідно для одержання достатньої кількості лошат, які будуть направлені на ремонт стада. В Україні питома вага маток в структурі поголів'я становить 27% та лише в деяких господарствах до 34 відсотків. Незважаючи на це удосконалена селекційно-племінна робота з російською рисистою породою є дуже важливим моментом для підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

У зв'язку з цим метою нашого дослідження є оптимізація технології вирощування та тренінгу коней російської рисистої породи в умовах філії ДКЗ № 62 ДП «Конярство України» Миргородського району Полтавської області»

Виходячи з мети, завданнями дослідження було вивчити:

- технологію вирощування коней російської рисистої породи на Дібрівському кінному заводі;
- технологію тренінгу молодняку російської рисистої породи;
- вплив кормової добавки «Гаммавіт» на ріст та розвиток лошат російської рисистої породи.

Об'єктом дослідження були показники росту та розвитку лошат російської рисистої породи.

Матеріалом дослідження була кормова добавка «Гаммавіт».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку інформаційних джерел і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 66 сторінок комп'ютерного тексту. У тексті кваліфікаційної роботи розміщено 17 таблиць; додатку на 4 сторінках; перелік використаних інформаційних джерел містить 54 найменування

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.

1.1. Історія та сьогодення російської рисистої породи коней

Кінець XIX століття вважається початком створення російської рисистої породи, коли в кінних заводах Росії досить широко почали схрещувати коней орловської рисистої породи з американською стандартбедною. Дане схрещування було спрямоване на поліпшення жвавості орловців, а не створення нової породи. Однак при поєднанні даних порід було отримано велику кількість помісного поголів'я, яке в подальшому використали для створення російської рисистої породи [2, 21].

Саме завдяки бурхливому розвитку тоталізатора на іподромах Росії в XIX-XX ст. відбувається зародження російської рисистої породи коней. Великі призові суми спонукали кіннозаводчиків до приводу на бігові доріжки іподромів потенційних переможців з максимально високою жвавистію. Найбільше даним вимогам відповідала порода американського рисака, вузькоспеціалізованого в даному напрямку. Російська рисиста порода коней була затверджена в 1949 році, та використовувалась для поліпшення масового кіннозаводства та в біговому спорті. Дана порода успішно виступає на міжнародних змаганнях, і значно перевершує по жвавості орловських рисаків.

Російська рисиста порода створена в результаті схрещування кращих орловських кобил з американськими рисистих жеребцями, які були придбані багатьма кіннозаводчиками Росії в гонитві за отриманням коней більшої жвавості. Після закінчення бігового сезону американські жеребці і кобили надходили в кінні заводи Росії, де їх схрещували з орловськими рисаками. Отримані помісі відрізнялись від орловських рисаків більшою жвавистію. Надалі розпочато розведення бажаних орлово-американських помісей «в собі», а також зворотне схрещування їх з орловськими рисаками. При цьому ставилося завдання виростити масивної статури рисаків, придатних в якості поліпшувачів масового конярства.

Орлово-американська метизація в рисистому конярстві дуже швидко поширювалась, що призвело до загрози зникнення орловської породи. Дана проблема широко обговорювалась на Всеросійському з'їзді по кіннозаводству в 1910 році, де професор П.Н. Кулішов та інші виступали проти метизації. У зв'язку початком першої світової війни ввезення в Росію американських рисаків було припинене в 1914 р, але після Жовтневої революції було прийнято рішення щодо відновлення ввезення даної породи для подальшого схрещування.

Після закінчення війни орлово-американських помісей та рисаків американської стандартбредної породи продовжили випробувати на іподромах, а в 1928 році було затверджено план створення нової породи. Після припинення завезення американських рисаків, почали поєднувати помісі, звертаючи велику увагу на екстер'єр коней. При створенні нової породи за мету було поставлено не лише отримати коней високої жвавості, але й щоб вони мали здатність до роботи в будь-якому вигляді упряжі.

В період створення було відмінені зміни середніх промірів рисаків. За даними 1938 року висота в холці в помісних кобил становила в середньому 156,5 см, коса довжина тулуба - 156,3 см, обхват грудей - 174,9 см і обхват п'ястка - 19 см. За десять років роботи з помісними кіньми відбулося зрівняння їх показників промірів з орловським рисаком. Це сприяло встановленню єдиного стандарту розвитку нової породи та ефективної селекційно-племінної роботи [24,29].

Впровадження планів селекційно-племінної роботи у всіх кінних заводах сприяло значному розвитку рисистого конярства. В перспективах плану встановлено, з якими типами планується племінна робота кінних заводів, а також напрямок їх вдосконалення. Робота з лініями була направлена на міжлінійне схрещування без примусового спорідненого розведення та визначені шляхи поліпшення існуючих та створення нових більш жвавіших ліній.

Велика увага звертають на розробку та впровадження ефективних способів утримання і годівлі, які б забезпечували вдосконалення породних особливостей нових рисаків. Значному успіху в селекційно-племінній роботі з новою породою сприяло використання застосування комплексної оцінки при бонітуванні під час відбору та підбору коней [34].

В подальшому протягом двадцяти років на кінних заводах було проведено велику роботу по відбору жеребців та кобил з бажаним типом, їх активному тренінгу та випробуванням на іподромах. На початку роботи з породою було заплановано розведення помісей «в собі» та іноді, з метою поліпшення бажаних ознак іноді використовували орловських рисаків. Прилиття крові американських рисаків більше не входило до плану роботи з породою. Однак, дану нову породу до 1949 року називали або «орловоамериканською», або «російсько-американською» породою, оскільки російським рисаком вважався орловським.

В даний період російський рисак вже був окремою породою, в якій відмічалась висока жвавність та стійкий рисистий хід. За екстер'єрною оцінкою російська рисиста порода поступалася орловцям в ошатності, однак була кращою ніж американська рисиста порода. Представники російської рисистої породи за жвавністю перевищували орловців, однак не американців. Саме з цих причин коней російської рисистої почали випробовувати за кордоном, де вони неодноразово були переможцями.

З метою підвищення жвавості російських рисаків в 1961 році, із США почали завозитися коней американської стандартbredної породи. В той час розведенням даної породи займалися наступні кінні заводи: Дібрівський Полтавської області Олександрівський Курської області та Єланський Саратовської обл. [10, 18].

На початку систематична робота з поліпшення бажаних якостей російського рисака забезпечувала підвищення жвавості з одночасним збереженням зовнішнього вигляду породи. Однак, десятирічне прилиття крові американської стандартbredної породи призвело до погіршення якості

плідників. На сьогоднішній день велика чисельність поголів'я російських рисаків має досить мало спільного з предками.. Старі лінії даної породи вже не використовуються.

В історії створення російської рисистої породи коней виділяють три періоди [11,17,26,].

Перший період – 90-ті роки ХІХ ст. – 1914 р. Даний період характеризується проведенням великої кількості схрещувань особливо кращих орловських кобил з американськими жеребцями. До 1914 р. до Росії завезли 156 жеребців та 220 кобил американської рисистої породи. До цього поголів'я входили коні з різною жвавистю – від невикористаних до світових рекордистів(Кресцеус 2.02,). На формування нової породи найбільший вплив мали імпортовані жеребці Алойша 2.11; Альвін 2.11,9; Барон Роджерс 2.09,6; Боб Дуглас 2.04,4; Вільбурн-М 2.14,4; Гей Бінген 2.12,4; Дженераль Форрест 2.08; Квартет Кезін 2.14,2; Пасс Роз 2.14,2 та ін.. На даному етапі схрещування мало переважно промисловий характер, але в деяких випадках відбувалося поглинання ознак орловського рисака. Створення нової породи не розглядалася.

Другий період (1914-1927рр.) – характеризується припиненням завезення американських коней через початок першої світової війни. Не завозили їх і після Жовтневої революції. В даний період відбувалося проведення схрещування помісей між собою, а також зворотне схрещування їх з орловськими рисаками, щоб підвищити масивність та поліпшити запряжні форми. До 1932 року на деяких кінних заводах знаходились чистопородні американські жеребці, які інтенсивно почали використовувати після відновлення рисистих випробуваннях в 1922 році.

Третій період (1927-1949рр.). На другій Всеросійській нараді з тваринництва (1926 р.) було прийнято рішення про використання наявного фонду помісей для виведення нової породи рисаків. Основним методом стало розведення помісей бажаного типу «в собі». Крім того, в плановому порядку застосували зворотне схрещування з орловськими жеребцями тих помісних

кобил, які відрізнялися від інших укороченим тулубом, недостатньою масивністю, щільною ніжною конституцією, наявністю недоліків та вад екстер'єру. Успіху роботи сприяли відновлення (з 1922р.) випробування рисаків на іподромах, а також поліпшення умов їх годівлі, утримання та ведення племінної роботи. Слід зазначити, що селекційна робота на всіх кінних заводах проводилася за єдиним планом, складеним О.М.Владикініним.

До 1941 року роботу із створення породи була завершена. Якщо орловський рисак періоду 1845 р. був 10-породною поміссю, то російського рисака створено простим відтворним схрещуванням двох спеціалізованих рисистих порід – орловської та американської. В ній вдало поєднано великий зріст, масивність і нарядність орловських з високою жвавистію американських рисаків [37].

Коні російської рисистої породи в більшості випадках є досить великі, з добре розвинутими м'язами та сухожильно-зв'язковим апаратом кінцівок, міцним кістяком. Їм притаманна міцна конституція. Масть російських рисаків найчастіше гніда (52%), ворона (19%), рідше сіра (13%) та руда (11%) (Рис.1).

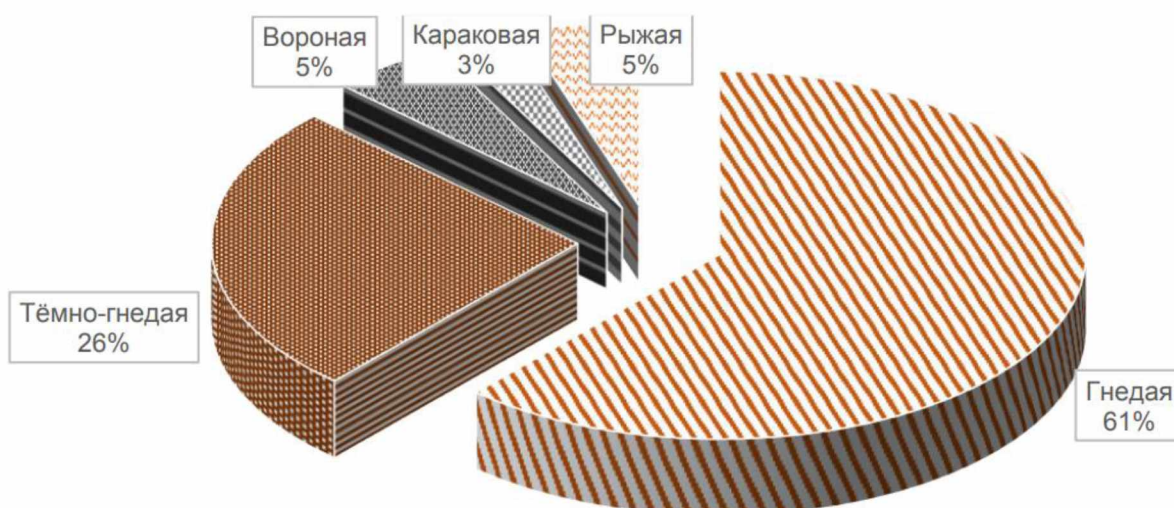

Рис.1. Розподіл мастей а російській рисистій породі коней

Російський рисак відрізняється від орловської деякою скороченістю корпусу (індекс формату 100,2-100,4), більшою сухістю конституції, більшою

вираженістю лінії холки, сухими майже без «щіток» кінцівками, більш глибокими грудьми. Коні даної породи більш скороспілі, їх ріст закінчується до чотирьох років. Більше половини коней російської рисистої породи ввійшли в клас 2.10 та швидші у віці 3-4 роки, однак рекордну швидкість вони показують у віці 5-6 років і старше. Абсолютні рекордисти СРСР – Полігон (1.56,9) та його батько Павлин (1.58,8; 3.03; 4.06,1) досягли своїх показників у віці 6 років.

З екстер'єрних недоліків у російських рисаків відзначають розкид передніх і шаблюватість задніх кінцівок, скороченість та звислість крупа. Плодючість їх нижча, ніж у орловських рисаків, при цьому дана обставина посилюється тим, що в даний час до російських рисаків досить часто приливають кров американських та французьких рисаків, які не відрізняються високими показниками відтворення.

Жвавість російського рисака значно підвищилась, що зумовлено високим рівнем селекції, удосконаленням технології вирощування, тренінгу та випробовування коней. Так, якщо до революції рисаків класу 2.10 та жвавіше було лише 11, то на початок 1989 р. вирощено 4394 рисаків вказаного класу жвавості. Якщо до 1917 р. не було жодного коня жвавіше 2хв. 05с на 1600 м, то на кінець 1988 р. їх було зареєстровано більше 350, в тому числі коней жвавіше 2хв. – 18(Власний 1.58,7, Ідеал 1.58,8, Колчедан 1.58,8, Павлин 1.58,8, Заботливий 1,59, Колос 1.59, Отелло 1.59,4, Жест 1.59,6, Гібрид 2.00, Гіаліт 2.00, з них Власний, Ідеал і Колчедан Дібрівського кінного заводу №62) [38].

Російська рисиста порода посідає друге місце за чисельністю серед рисистого поголів'я в Україні. Частка даної порода становить 16 % серед інших порід та вважається головним представником у рисистому призовому спорті.

В 2005 році в кінних заводах України кількість племінних коней становила 1239 голів (табл. 1.1) [36,38]. Серед них жеребців–плідників – 44 голови, конематок – 378 голів та ремонтного молодняку – 400 голів. В середньому жвавість жеребців та конематок становить 2.03,5 хв. та 2.11,1

відповідно. Стандарти породи за промірами: 161,0–163,9–189,0–20,7; кобил: 160,8–162,9–185,0–20,1.

В Україні одним з головних кінних заводів, що займається розведенням російської рисистої породи є Дібрівський кінний завод №62. В заводі налічувалось 170 голів рисаків, з яких 5 жеребців–плідників, 55 маток та 109 голів молодняку. В Дібрівському заводі середня жвавість жеребців становить 2.03,9 хв., а конематок – 2.09,8 хв. Кількість коней російської рисистої породи в Україні наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Категорія господарств	Кількість коней, гол.				
	всього	жеребців–плідників	маток	ремонтного молодняку	лошат
Кінні заводи	589	17	198	161	86
Племінні репродуктори	650	27	180	239	114
Усього в Україні	1239	44	378	400	200

Кращими жеребцями-плідниками Дібрівського кінного заводу, які оцінені за якістю нащадків вважаються Географ 2.01,7, Камін 2.01,2 та Прогул 2.01,3. За чисельністю маточного поголів'я друге місце посідає Лимарівський кінний завод (45 голів конематок – 2.12,4), третє місце ПСП «Рідний край» (22 голови конематок), четверте місце СУТСП «ЕЛ–ТУР» (14 голів конематок – 2.08,8).

Для визначення вищої жвавості у коней російських рисаків їх випробовують на іподромах України. Протягом 2003 року на іподромах України було випробувано 445 рисаків, серед яких 122 голови молодняку 2-х річного віку, 154 голови молодняку 3-х річного, 89 голів коней 4-х річного віку та 80 голів коней старшого віку. Отже, кількість випробовуваних коней молодшого віку вища ніж старшого [32,42,48].

В Україні у 2005 році налічувалося 450 голів рисистого поголів'я з класом жвавості 2.10 та 150 голів класу 2.05 і жвавіше. Згідно оцінки

результатів іподромних випробувань представників російських рисаків у 2003 році середня жвавність коней у віці старше 4-х років становить 2.10 і жвавіше. У коней віком 2-4 роки відмічались значно нижчі показники жвавості. За досліджуваний рік було виявлено лише 4 представника російської рисистої породи з класом жвавості 2.05 сек. і вище. Жвавність російських рисаків, випробуваних на іподромах України наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Жвавність російських рисаків, випробуваних на іподромах України

Рік	Середня жвавність рисаків у віці:		
	2-х років	3-х років	4-х років і старші
1997	2.42,9	2.24,2	2.13,0
1998	2.42,1	2.22,3	2.11,8
1999	2.38,2	2.20,2	2.09,6
2000	2.40,0	2.22,7	2.10,8
2001	2.37,0	2.22,3	2.11,1
2002	2.35,5	2.19,9	2.09,7
2003	2.32,6	2.17,6	2.11,1

Аналізуючи лінії російської рисистої породи встановлено, що станом на 2003 рік найбільш розповсюдженими вважаються:

I місце лінія Воломайта (41,7 % жеребців та 56,3 % маток);

II місце лінія Скотленда (45,8 % жеребців та 27,1 % маток).

Важливим моментом значного поширення даних ліній є висока жвавність та висока скороспілість нащадків. Такі лінії, як Подарка, Мак Кіннея, Аксворти та Гільдейця відрізняються низькою чисельністю поголів'я.

Згідно даних аналізу жеребців російських рисаків, котрі були проведені у 2003 році встановлено, що найвища жвавність була у представників американських ліній. До десятки кращих плідників (табл. 1.3.), які були оцінені за жвавністю їх потомків увійшли такі плідники, як Центавр, Костелло, Пересвет та жеребці, нащадки яких відзначаються високою жвавністю, однак представлені лише однією віковою групою.

Таблиця 1.3.

Жеребці–плідники російської рисистої породи, які увійшли до першої десятки за результатами випробувань потомства

Жеребці	кільк. потомків	жвавість, хв./с	Жеребці	кільк. потомків	жвавість, хв./с	Жеребці	кільк. потомків	жвавість, хв./с
У 2-річному віці			У 3-річному віці			У 4-річному віці		
Растр	4	2.21,6	Пергамент	3	2.08,9	Камін	4	2.06,0
Камін	6	2.23,8	Джилл'с Краун	3	2.10,4	Спід Сквеад	4	2.06,3
Нарцис	2	2.24,3	Пересвет	7	2.15,1	Растр	2	2.08,8
Сюрприз	2	2.24,3	Растр	9	2.15,2	Логан Космос	6	2.10,3
Приморськ	3	2.28,8	Камін	6	2.15,6	Пересвет	8	2.10,4
Логан Космос	10	2.31,8	Гейм	8	2.16,9	Костелло	10	2.11,0
Костелло	7	2.34,6	Костелло	7	2.17,5	Вестерн	3	2.11,5
Пересвет	9	2.34,8	Гриф	4	2.17,9	Центавр	3	2.13,4
Град	4	2.36,3	Центавр	4	2.18,5	Мінден	4	2.13,9
Реглан	4	2.39,9	Логан Космос	11	2.19,7	Пергамент	3	2.18,1

Недостатня чисельність випробуваних нащадків досить ускладнює експертну оцінку жеребців–плідників за якістю їх потомства, що не забезпечує ефективне ведення селекційно-племінної роботи з удосконалення роботоздатності породи [47].

Оцінка жеребців-плідників проводиться не тільки за робтоздатністю їх нащадків, але експертною комісією за його екстер'єрними показниками.

В загальній мірі екстер'єр молодняку російських рисаків не відповідає стандартам. Лише 8,4 % оціненого молодняку за типом та екстер'єром отримали експертну оцінку 3,71 бала і вище.

Оцінку в межах 3,00–3,50 отримала більша частина поголів'я, що відносить їх до незадовільного типу. Саме тому при селекційно-племінній роботі з російською рисистою породою велику увагу необхідно приділяти розвитку молодняку, формуванню правильного екстер'єру та збереженню запряжного типу.

Таблиця 1.4.

Оцінка жеребців–плідників за якістю нащадків

Жеребці–плідники	Кількість потомків	Середня експертна оцінка
Пересвет 2.03	16	3,67
Гумін 2.05,8	5	3,65
Камін 2.01,2	19	3,65
Костелло 2.05	15	3,58
Гейм 2.05	8	3,56
Фігаро 2.04,9	6	3,56
Локус 2.05,5	8	3,55
Растр 2.05,3	13	3,54
Логан Космос 2.00,1	31	3,52
Сюрприз 2.04	11	3,52
Прогул 2.01,3	9	3,51

На сьогоднішній день в Україні відмічається зменшення кількості племінного поголів'я російських рисаків та не весь молодняк випробовується на іподромах. Незадовільний рівень вирощування коней призводять до втрати не лише зовнішнього, але й внутрішнього ринку.

1.2. Екстер'єрні особливості російської рисистої породи

Російська рисиста порода удосконалюється у напрямі збільшення швидкості, скоростиглості та плодовитості при збереженні вже існуючих внутрішньо породних типів – масивного, запряжного, середнього та спортивного, між якими існує різниця в висоті в холці, типі тілобудови, екстер'єрі та жвавості [3]. Дану задачу можна вирішити як методами чистопородного розведення, так і ввідним схрещуванням російських рисаків з американськими, французькими кіньми чистокровної верхової породи. Племінна робота з породою направлена на удосконалення таких якостей, як високий ріст, суха міцна конституція, правильний екстер'єр, спокійний темперамент. Зміни промірів та індексів тілобудови жеребців та кобил протягом останніх років наведені в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5.

Зміни промірів та індексів тілобудови

Група тварин	Проміри, см				Індекси тілобудови		
	ВХ	КДТ	ОГ	ОП	Формату	Масивності	Костистості
2006-2009							
Жеребці	158	159	180	20	100,3	113,3	12,48
Кобили	158	160	178	20	100,0	114,3	12,29
2015-2018							
Жеребці	162	166	171	21,5	99,9	110,0	12,29
Кобили	161	165	180	20	99,9	111,3	12,05

Раніше в СРСР розведенням коней російської рисистої породи займалися 27 кінних заводів, найкращі серед них Еланський (Саратовська обл.), Смоленський, Псковський, Лавровський (Тамбовська обл.), Дібрівський (Україна), Гомельський (Білорусь), На даний момент в Україні розведенням російської рисистої породи займаються такі кінні заводи, як Дібрівський кінний завод №62, Запорізький кінний завод №86 та Лимарівський кінний завод №61.

Проіснувавши в умовах замкнутого внутрішнього породного розведення до початку 60-х років, російська рисиста порода ввійшла на новий напрямок розвитку. Російська рисиста порода, завдяки своїй природі за здібностям адаптується до будь-яких умов та вимог, придатна для всіх видів використання. Можливо, саме ця універсальність не дозволяє рисаку змагатись з американським рисаком на міжнародних бігових доріжках. Для американських рисаків саме призовий успіх на іподромній доріжці являється основним селекційним критерієм, в той час як до російського рисака пред'являються різноманітні та часто суперечливі вимоги. У вдосконаленні російської рисистої породи поряд з жеребцями велику роль відіграють окремі видатні матки. Тому необхідно, щоб всі кобили, які надходять в маточний склад, відповідали плановим критеріям відбору.

Для забезпечення перспективного розвитку ліній, культивованих на заводах, необхідно залучення російського та світового генофонду російської рисистої породи.

В російській рисистій породі виділяють три основних типи: густий, середній і спортивний.

Густий тип запряжного коня високо ціниться як поліпшувач кінського поголів'я. Коні цього типу відрізняються вираженістю запряжного складу, масивністю, костистістю і достатньою сухістю. В межах цього типу відмічається дві категорії коней – більш крупних з висотою в холці більше 159 см і більших мілких – 154-157 см.

Середній тип – найбільш поширений в породі. Він представлений масивними кінськими (висота в холці вище 158 см), більш суха конституція, достатня костистість, але з менш вираженим запряжним складом, ніж у попередньому типі. Коні середнього типу успішно використовуються для поліпшення місцевих коней.

Спортивний тип – коні даного типу мають вкорочений тулуб, довгі кінцівки, як поліпшувач значення не має.

1.3. Рекордисти ліній російської рисистої породи

Нині в кінних заводах України робота з російською рисистою породою ведеться з двома основними лініями американської стандартбредної породи – Воломайта і Скотленда, які мають чисельні розгалуження.

Лінія Воломайта в кінних заводах України представлена двома жеребцями гілки Лоу Гановера 2.02,5 – його сином Галіфаксом та онуком Прогулом 2.01,3. Обом жеребцям притаманна висока жвавість і здатність до призової боротьби, що поєднується із запряжним типом та правильними екстер'єрними статями.

Лоу Гановер двох років мав рекорд 2.09,2, трьох – 1.59. Він багаторічний чемпіон плідників СРСР, дав п'ять рисаків жвавіше 2 хв. Кращі діти: Власний

1.58,7, Ідеал 1.58, Коледан 1.58,8, Отелло 1.59,4, Колос 1.59, Розлив 2.00,8, Гліцинія 2.00,7, Гладкая 2.00,9, Доллі 2.03,1, Ольгін 2.04, Галіфакс 2.02,5.

Мати Галіфакса – Гугенотка також проходила випробування на Московському іподромі й дуже успішно. Вона вийшла переможницею Великого Всесоюзного призу (Дербі) у рекордну жвавість – 2.04,7, призу Еліти, призу РРФСР. Вона виявилась відмінною заводською конематкою, дала чотирьох рисаків жвавіше 2.05: Галіфакс 2.02,5, Гран Лоу 2.02, Гранд 2.04,8, Гурія 2.01,3.

Починаючи з 1999 року в Лимарівському кінному заводі використовується інший продовжувач лінії Лоу Гановера – Прогул. Прогул у 1993 році був визнаний чемпіоном породи на Всеукраїнських змаганнях у Києві, він також сім разів виходив переможцем призу Еліти в Харкові, що не вдалося жодному рисаку.

Інші представники лінії Воломайта – Камін 2.01,2, Гейм 2.05, Сюрприз 2.04, Гриф 2.09,5 та Пергамент 2.09,5.

Лінія Скотленда – друга розгалужена лінія, з якою планується вести роботу в кінних заводах України.

Генеральний розвиток лінії Скотленда пройшов через його онука Роднея 1.57 2/5, а потім – через його сина Спідстера 1.59 4/5 і онука Спіді Скода 1.5 4/5. У нашій країні це відгалуження представлене сином Спіді Скота Логан Космосом 1.15,1 (1000 м) у Запорізькому кінному заводі, онуками Спіді Скота Растром 2.05,3 в Лозівському кінному заводі і Вестерном 2.03,9 в АТ «Павлівське», праправнуком Спіді Скота через гілку Арні Алмахерста 1.57 2/5 – Флоріда Про 1.55, - Костелло 2.05 в АТ «Павлівське» [3,7].

Гілка Хут Мона представлена потомством імпортих жеребців Білл Гановера і Мікс Гановера. Оцінений за якістю потомства як один з найкращих Примат 2.07,1, син Мікс Гановера, дав 18 рисаків класу 2.05 і жвавіше, в тому числі двох рідних братів – Гіпнотизера 2.03,2 і Пілігрима 2.02,9 від рекордистки Гладкої 2.00,9.

Гіпнотизер і його син Географ 2.01,7 використовувались в Дібрівському кінному заводі.

Гіпнотизер – дрібний, розтягнутий жеребець з м'якуватою спиною, відмінно поставленими міцними кінцівками, він має добрі дистанційні здібності: його рекорди на 2400 і на 3200 м – 3.10,9 і 4.27,4 відповідно. Ці здібності він передає потомству: його син Географ має рекорд на 2400 м 3.10,9. Крім Географа, від Гіпнотизера отримано ряд класних коней: Голгофа 2.05, Григ 2.06,8, Гайгул 2.08,1.

Представник відгалуження лінії Скотленда через Роднея, жеребець Калігула, за екстер'єром схожий на свого батька, чистопородного американського Гіпюра 2.06,2. У традиційних призах Калігула виступав з мінливим успіхом. У трирічному віці вийшов переможцем призу МСГ в рекордну жвавість розіграшу цього призу – 2.07,6.

Інші продовжувачі лінії Скотленда – онуки Спіді Скота – Вестерн 2.03,9 і Растр 2.05,3

Особливий внесок у розвиток породи зробив жеребець Гільдієць, як основний продовжувач лінії американського рисистого Гей Бінгена 2.12,4. Гільдієць використовувався в Дібрівці 16 років. Сімнадцять його синів і двадцять чотири онуки використовувались як плідники в кінних заводах колишнього СРСР. Шестеро його дітей вигравали найпочесніший приз - Дербі. Завдяки Гільдійцю в Дібрівці закладено маточні родини Горти 2.03,1, Баядерки 2.04,6, Гільди 2.05 та інших.

В Дібрівському кінному заводі була створена лінія Гільдійця, одна з самих яскравих в породі російського рисака. Гнідий Гільдієць, переможець Великого Всеросійського чотирирічного призу (рисисте дербі) в 1923 році, був одним з жвавим рисаків свого часу. Його рекорд 2.11 в п'ятирічному віці встановлено в Харкові по верстовій (1067 м) доріжці, на яких коні роблять замість двох три крутих повороти. Нагадаємо, що в ті роки всесоюзні рекорди значилися за двома рисаками - Трюком 2.09,3 в 1925 році й Трудовиком 2.09,7 в 1926 році, причому обидва виступали в Москві на 1600-метровій доріжці.

Гільдієць мав відмінне походження. Його батько Гей Бінген 2.12 видатний американський рисак, син видатного плідника свого часу Бінгена 2.06, батька ряду жвавіших рисаків на чолі з чемпіоном світу мерином Уланом 1.58, який показав цю жвавість в 1912 році.

Гільдієць пробув виробником в Дібрівському заводі до 1942 року. Його останнім нащадком був дербіст 1947 року Гагач 2.06,4. Гільдієць залишив велике і жваве потомство, від нього народжено 14 рисаків класу 2.10 і жвавіше - більше, ніж від будь-якого іншого виробника тих років. Однак цінність жеребця як виробника в тому, що його нащадки не тільки були жвавими, але і мали високі спортивні дані. В Дібрівці від Гільдійця народжено шість переможців Великого Всесоюзного призу: Гільда -2.05 - в 1933 році, Баядерка 2.04,6 - в 1938, Горта 2.03,1 - в 1940, Джильда 2.08 - в 1941, Згідний 2.06,6 - в 1944 і Гагач 2.06,4 в 1947 році.

Дистанційний приз імені СРСР на 3200 м вигравали вже згадані Гільда, Баядерка, а також Згідний (в 1945 і 1947 роках), Городня 2.05 (в 1936 році) та Гілас 2.05,7 (в 1944 році).

В Дібрівському кінному заводі лінія Гільдійця склалася майже повністю завдяки вдалому інбридингу спочатку на Гей Бінгена і потім на комплекс Гільдієць + Зорька «Золотое сочитание ». Майже всі рисаки класу 2.10 і жвавіше несуть інбридинг порядку III–II на Гей Бінгена. В маточному складі заводу утворилися цінні родини з числа дочок Гільдійця і ще більше - його сина Згідного, а також синів останнього - Красивого Заїзду 2.06,4 і Отказа 2.07,1

Сіра Гаїті, дочка Гільдійця маленька, але на диво гармонійна та жвава (2.06,2) кобила, дала від Талантлівого 2.03,7 жвавого Тангейзера 2.04 і від Оригінала 2.04,4 Глорію 2.14 - видатну заводську матку. Глорія - мати семи рисаків 2.10 на чолі з дербісткою 1972 року Гугеноткою 2.03,7. Велика, ростом 164 см, і капітальна Гугенотка не тільки блискуче бігла а й стала відмінною заводської маткою. Шість її дітей увійшли в реєстр 2.10. Жеребці Гранвіль

2.05,5 і Галіфакс 2.02,5 від Лоу Гановера і Гранд 2.04,8 від Абрикоса 2.07,1, сина Білл Гановера, великі, відмінні рисаки, отримали заводське призначення

Гармонійна 2.08, сестра Гільди та Згідного від Хамелеона 2.11,1, дала Говоруху, переможницю призу СРСР в 1948 році, блискучу дистанціонерку. Її син від Тальвега 2.06,7 Граніт 4.17,2, який не поступався матері дистанційним здібностям, в 1966 і 1967 роках виграв приз імені СРСР, а потім став відомим виробником, дав 17 рисаків 2.10, в число яких входила згадана Гугенотка [22].

Дочки Згідного в Дібрівці виявились не менш успішними заводськими матками. Всіх їх неможливо перерахувати. Досить назвати Вазочку 2.12,4, матір Власного 1.58,7, Изменчивую 2.09,5, матір Ідеала 1.58,8, Хризантему 2.16,5, матір Хваткої 2.01 від, видатного Тамерлана 2.00, рекордистку і переможницю багатьох традиційних призів, і, нарешті, Прозу 2.57 (2-х років). Від Прози і Оригінала 2.04,4 народжений один з найбільш успішних виробників в породі (російської рисистої) Опричник 2.06. У Смоленському кінному заводі Опричник дав 36 рисаків в список 2.10, а головне, його діти блискуче виступали в призах. Четверо з них (Призма 2.09,7 в 1961 році, народжена в Гомельському заводі; Чародей 2.06,7 - в 1970, Лот 2.00,5 - в 1981 і Поіск 2.01,7 р- в 1976 році) були переможцями рисистого дербі. Чародей і Поіск стали успішними виробниками, син Чародея Ночлег 2.03,4 - дербіст 1978 року [19].

Успіх Гільдійця в Дібрівському заводі створив йому популярність. В передвоєнні роки більшість заводів, які працювали з російської рисистої породою, вдало використовували синів Гільдійця. Відмінні результати отримали в Уфимському заводі, де довгі роки стояв Гастролер 2.11,4, син Гільдійця, батько 16 рисаків класу 2.10, в їх числі - жвавого Геліотропа 2.04,2, який в 1954 році розділив виграш дербі з іншим онуком Гільдійця - Гонним. Великого успіху добилися два сина Гастролера – Прогрес 2.07, батько 34 рисаків 2.10 і Грозний 2.12,2, що дав 19 рисаків цього класу. Прогреса використовували в Локотському заводі, Грозного в Єланському. Бал 2.05,2, син Прогреса, останній представник лінії, він стояв в Лаврівському кінному

заводі. Дочки Гастролера стали прекрасними гніздовими кобилами заводу. У їх числі Годовщина 2.13, Горта 2.08,7 і Грань дали по три рисака класу 2.10, а від Тайги 2.11,1 їх отримано чотири.

У Лаврівському заводі успішно використовували Люцифера 2.09,7, за рахунок якого завод славився типом великих і породних рисаків, отримав цінних нащадків. Від його сина Атласа 2.07,6 (ріст 166 см) вирощено 27 рисаків 2.10. Лазурь 2.14,1, дочка Люцифера, дала від Подарка 2.02,1 Лазутчіка, класного рисака, переможця традиційних і міжнародних призів, його рекорди – 3.09,3 на 1,5 милі (2414 м) в США і 4.17,1 на 3200 м в Москві. Лазутчик, потужний рисак відмінного екстер'єру, ріст 166 см, став блискучим виробником. Від нього отримано 46 рисаків з рекордами 2.10 і жвавіше, його син Гіаліт 2.00 - дербіст 1977 року, а Залет 2.04,4 - переможець призу імені СРСР в 1974 році.

Від менш відомих і більш «тихих» синів Гільдійця - Гайворона 2.15,1, Грабового Листка 2.15 та деяких інших немає рисаків класу 2.10. але їх дочки виявилися цінними заводськими матками, дали жвавих нащадків. Син Гільдійця і орловської кобили Скаженої Відьми Гучномовець 3.17,5, капітальний жеребець, в Єланському заводі залишив серію жвавих цінних кобил, з них Аравію 2.05,7, яка дала 5 рисаків класу 2.10, в тому числі від Жеста 1.59,6 сина Арбітража 2.05,8 який в заводі «Культура» дав 32 рисаки цього класу жвавості.

В Олександрівському заводі онук Гільдійця Гонний 2.07,5, який розділив перемогу в дербі в 1954 році з Геліотропом, залишив 20 рисаків 2.10 і жвавіше. У їх числі дербістка Колумбія 2.06,7, Аргентина 2.12,5, дочка Гайворона, що дала в Дібрівці дербіста 1951 року Арзамаса 2.06,4, сина Згідного, інбридованого таким чином на родоначальника Гільдійця III – II. Дочки Грабового Листка з успіхом використані в Локотському заводі.

Гільдієць був рисаком середнього калібру (ріст 157 см), сухої конституції, на міцних кіцівках. Більшість його дітей в Дібрівці були рисаками

середнього і навіть нижче середнього калібру, але відрізнялися міцним здоров'ям, відмінною мускулатурою, міцними сухими кінцівками.

Згідний мав проміри 151-156-172-19,5. Це був рисак з виключно гармонійною, рельєфною мускулатурою, правильною та міцною тілобудовою, відрізнявся завидним здоров'ям та прожив в Дібрівці до 30 років. Як писала І. Валк, Згідний через свій малий зріст був пробонітований II класом, і його заводське використання стало різко обмеженим. Однак деякі рисаки від Гільдійця, наприклад Крепкий Зарок, Гастролер, були високорослими (ріст відповідно 164 і 161 см).

З лінії Згідного отримано ряд відмінних виробників. Найбільший успіх мав Отказ 2.07,1, який дав 15 рисаків 2.10 і жвавіше на чолі з Інеєм 2.07,6, батьком 21 рисака класу 2.10. Від Красивого Заєзда 2.06,4 і Забіяки 2.09,4 виявлено по 9 рисаків цього класу. Іней надійшов в Гомельський завод, де використовувався з успіхом. Забіяка продукував в Лаврівському заводі, давши 15 рисаків жвавістю 2.10. В 70-х роках після широкої метизації російської рисистої породи американськими рисаками число жеребців лінії Гільдійця, як і інших, почало швидко скорочуватися.

Син Згідного, невеликий (ріст 154 см), але компактний Заклад 2.10, незважаючи на відносно невисокий рекорд, був узятий в Злинський завод. Вибір зроблений директором заводу, талановитим зоотехніком С. Касименко. У другій ставці лошат від цього виробника отриманий гнідий Крепкий Зарок, який виявився відмінним рисаком. Він єдиний біг з кращими зарубіжними рисаками. Крепкий Зарок довго, з 1964 по 1971 рік, використовувався і в цілому мав 83 виступи, виграв 51 приз і 6 разів залишався другим. Як і більшість російських рисаків, він не був спортивно скоростиглих і до 4 років виступав з жвавістю 2.38,7 двох років і 2.17,7 трьох років. З 4-річного віку він став помітно прогресувати, виграв 10 призов з 15 виступів, був першим в призі Міністерства сільського господарств СРСР. Рекорди коней російської рисистої породи(призовий рисак) наведені в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6.

Рекорди коней російської рисистої породи(призовий рисак) української селекції(за І.В. Ткачовою О.О. Корнієнко та ін.2010).

Дистанція, м	Жвавість	Стать	Рекордист, р.н.	Походження	Місце народження	Наїзник	Іподром рік
2 роки							
1600	2.12,9	Жеребець	Кардинал	Капеллан - Іволга	ДП «Одеська козацька варта»	Красношлик М.С.	Київ, 2005
	2.09,2	Кобила	Пагода	Гайдук - Пенелопа	СУТСП «ЕЛ- Тур»	Буряковський М.С.	Київ, 2008
3 роки							
1600	2.02,2	Жеребець	Гоготун	Глобіт - Гореч	Дібрівський к.з.	Красношлик М.С.	Київ, 2008
	2.04,7	Кобила	Омега	Голос – Отважная	Запорізький к.з.	Куклін В.О.	Київ, 2006
2400	3.13,3	Жеребець	Оазис	Абсолютний – Отважная	Запорізький к.з.	Куклін В.О.	Київ, 2007
	3.12,3	Кобила	Ресніца	Абсолютний - Рабиня	Запорізький к.з.	Ковальський Є.М.	Одеса, 2006
4 роки							
1600	2.03,0	Жеребець	Графік	Манхеттен - Варшава	Дібрівський к.з.	Скварцов О.М.	Київ, 2004
	2.01,0	Кобила	Хваткая	Тамерлан - Хризантема	Дібрівський к.з.	Іванов В.	Краснод ., 1986
2400	3.08,6	Жеребець	Київград	Голос - Камілла	Запорізький к.з.	Букреєв В.Б.	Київ, 2007
	3.09,3	Кобила	Омега	Голос - Отважная	Запорізький к.з.	Куклін В.О.	Київ, 2007
3200	4.20,6	Жеребець	Гурон	Гедзь - Гишпанка	Дібрівський к.з.	Стасенко М.Д.	Куйбиш ., 1941
	4.17,8	Кобила	Істинная	Тамерлан - Істина	Дібрівський к.з.	Траутман І.А.	Одеса, 1990
4800	7.02,6	Жеребець	Кіпаріс	Промак - Куртіна	АТ «Павлівське»	Сосновая С.	Київ, 1998
	7.01,4	Кобила	Осетія	Сюрприз - Ора	Лимарівський к.з.	Ровда В.С.	Київ, 1998
Старші							
1600	1.58,7	Жеребець	Власний	Лоу Гановер - Вазочка	Дібрівський к.з.	Ползунова А.М.	Москва, 1975
	2.00,7	Кобила	Гліцінія	Гул - Глорія	Дібрівський к.з.	Ползунова А.М.	Москва, 1975
2400	3.07,7	Жеребець	Київ	Ірокез – Кераміка	Дібрівський к.з.	Об'єдков Ю.А.	Київ, 2004
	3.09,4	Кобила	Москва	Мінден – Варшава	Дібрівський к.з.	Скворцов О.М.	Київ, 2004
3200	4.11,8	Жеребець	Графік	Манхеттен – Варшава	Дібрівський к.з.	Скворцов О.М.	Київ, 2004
	4.16,3	Кобила	Москва	Мінден – Варшава	Дібрівський к.з.	Скворцов О.М.	Київ, 2004
4800	6.34,3	Жеребець	Вертеп	Пересвіт – Венгрія	Дібрівський к.з.	Карпінський Л.В.	Київ, 2004
	6.50,0	Кобила	Проказніца	Компас – Побойка	К.з. «Шахтар»	Михайленко С.	Одеса, 2008
6400	9.29,3	Жеребець	Оригінал	Лунатік - Овсяніца	Дібрівський к.з.	Тіміряєв С.Л.	Москва, 1950

1.4. Історія кіннозаводства на Полтавщині

Дмитро Костянтинович Романов коли подорожував Полтавщиною, полюбив цю місцевість і вирішив придбати землі на цій території. Придбавши ці землі князь Романов разом з Кочубеями, Муравйови-Апостолами та генералом Марковим розпочав роботу зі створення конезаводу. На той час він обіймав посаду керуючого. Слова великого князя: «При основании завода в 1888 году я поставил себе цель создать рассадник верховой и рысистой лошади, а также развести мелких тяжеловозов, способных возить тяжести и обладающих быстрыми аллюрами...»

З великокнязівської казни виділялися необмежені кошти, з метою придбання кращих племінних коней, будівництва конюшень та жилих приміщень. Генерал-майор у відставці Ізмайлов Ф.М., людина з великим розумом став управляючим Дібрівського кінного заводу. Він спеціалізувався на питаннях зоотехнії та ветеринарії. Протягом багатьох років вивчав рисисте конярство в кращих господарствах США та Європи. Всю важливу та корисну інформацію Ізмайлов використовував на практиці в Дібрівці. Великий вклад в розвиток заводу зробив і ветеринарний лікар В. Г. Оболенский.

З перших днів становлення заводом було створено культурний початок племінного конярства. Були збудовані маточні та тренерські конюшні, манежі, крита бігова доріжка, іподром.

Після того, як Дібрівка стала відомою, на завод почали приїжджати видатні діячі науки. На даній території родючість ґрунтів вивчав відомий російський вчений ґрунтознавець, професор В.В. Докучаєв. Свої досліді проводив біолог академік І.І. Іванов. У 1894 році, спільно з Ф.М. Ізмайловим було вперше впроваджене штучне осіменіння кобил [12].

В 1890 році жеребець з Дібрівського кінного заводу Яшма Приятний на Всеросійській виставці був нагороджений великою срібною медаллю. Високоцінним плідником був жеребець Граніт, оскільки його нащадки були нагороджені Великою золотою медаллю у Полтаві (1909 р.), золотою медаллю у Москві (1910 р.).

Жеребець Баянчик з гордою поставою та надзвичайно красивими формами завоював Велику золоту медаль на виставці в Петербурзі та золоту медаль на виставці в Парижі (1889 – 1900 рр.).

Завдяки рисакам високого класу жвавості Дібрівка посідає одне з перших місць за кількістю призів на іподромах. До 1931 року було виграно призів на суму 1,4 мільйона карбованців. Кращими були: жеребець Бичок 1879 р.н. (залишив у заводі 120 нащадків); жеребець Бивалий у 1893 році став переможцем Всеросійського «Дербі», встановив рекорд на дистанції 2 милі - 3.21,1 та виграв Всеросійський імператорський приз; Хвальоний – рекордист породи, сума виграних ним призів - 187 тис.крб.

У Дібрівці працювали досвідчені вершники, справжні майстри своєї праці – Василь Єфімов та Іван Соловійов. Вони завжди ділилися своїм досвідом з наступним поколінням. З перших днів існування заводу помічником І.Д. Соловійова був Михайло Дмитрович Стасенко. За час роботи (60 років трудового стажу) на його рахунку 1 світовий, 2 європейських, 30 Всесоюзних рекордів та 6 тисяч призів. У віці 70 років виграв приз «Дербі» на стрункій гордій Баядерці. Він виховав понад 30 наїзників [13].

Велику славу Дібрівському конезаводу приніс тренер – наїзник Григорій Якович Ажажа, який працював тут з 15 років.

Революція близько. До 1917 року « ... число голів коней доведено до 600, утримання їх забезпечується кормами свого виробництва, призова конюшня ... займає по виграшу одне із кращих місць серед своїх суперників, коні – ваговози розкуповуються як плідники для покращення простих порід за надзвичайно високими цінами...», - слова Д.К. Романова. У цьому ж році він просить прийняти кінний завод у власність держави «... на каких угодно условиях и тем спасти его и разводимые в нем породы русских лошадей, в других местах исчезнувшие, от неминуемого уничтожения». велика любов до коней спонукала великого князя вчинити саме так. В цьому і полягає його заслуга. Дібрівський кінний завод вважається пам'ятником Д.К.Романову.

У державну власність кінний завод перейшов після революції. Продовжена робота по розведенню орловської і російської рисистих порід. Але громадянська війна завдали великий удар на розвиток господарства. Значна кількість важливих племінних коней загинула. Незважаючи на труднощі робітниками проведено величезну роботу по відродженню і відбудові господарства. Вдалося зберегти унікальні споруди заводу: манеж, цегляні конюшні, школу-кузню, двоповерхове приміщення контори та інші будови XIX – початку XX ст.

Для укомплектування рисистого поголів'я до заводу надходили кобили із заводів братів Вяземських, Назимова, Маркових. Успіх орловського відділення заводу розпочався 1924 році після появи жеребця Воїна (2.15,2), а через десять років – Бубенчика (2.10,5). Саме вони були родоначальниками ліній орловської рисистої породи. Про Бубенчика було одержано 96 голів приплоду. Кращими серед них були Капітанша (2.07), Вальс (2.05,4), Ворган (2.07,1), Галя (2.07,5). Від Гільдійця було одержано чотирнадцять рисаків класу 2.10 і чотири класу 2.05. Серед них – Горта, Баядерка, Городня, Гільда. Жоден жеребець не дав стільки «дербістів», як Гільдеєць.

У Дібрівці створено всі умови для вдосконалення рисистого конярства. Справи йшли добре. Але в 1941 році кінний завод став місцем бойових дій. В цей час важливим було зберегти цінних племінних коней, тому прийнято рішення щодо евакуації їх вглиб країни. Але під час перевезення коней нестача кормів, обстріли та бомбардування призвели до загибелі частина коней.

З 1943 року після визволення Полтавщини у 1943 проводилась робота з метою повернення коней. До Дібрівського заводу було повернено Закрасу, Калькуту, Овсянницю та Коварну. Основну частину коней, які знаходились в англійській зоні окупації, також були повернені до господарства. Це – Румба (2.07,6), Капітанша (2.07), Гільда (2.05), Баядерка (2.04,6) – справжній скарб для заводу [39,41].

Була продовжена робота з лінією Бубенчіка через його сина Вітра. Через деякий час до господарства було завезено жеребця Пілота. Робота з його нащадками дала значні результати, та продовжується до нашого часу.

Великий внесок у розвиток орловської рисистої породи мав жеребець Отклик, син Отбоя. Отклик встановив кілька рекордів, в т.ч. на 2400 м (3.13), вигравши Великий український чотирьохрічний приз. На ВДНГ в Києві його визнали чемпіоном орловської породи, а в 1962 році на ВДНГ в Москві йому присвоїли титул рекордиста породи. Його нащадок – жеребець Полнос побив Всесоюзний рекорд 54-річної давності, встановлений на дистанції 3200 м Крепишом, з результатом 4.21,5.

Але найбільш феноменальний рисаком став жеребець Піон (2.00,1). Багато часу з ним працював досвідчений наїзник С.В. Лабунець, який майже 35 років віддав улюбленій справі. У 1966 році на Харківському іподромі жеребець Піон виграв приз Улова, а в 1969 році – Зимовий орловський трьохрічний приз та Літній відкритий трьохрічний приз, в 1970 році – приз ім. П.К. Кулешова, Великий український чотирьохрічний приз у Харкові, Великий зимовий чотирьохрічний приз «Барса» та приз «Барса» у Москві. У 1971-1972 рр. виграв у Москві Міжнародний приз миру. Піон брав участь в іподромних випробуваннях в Німеччині, Угорщини та Фінляндії. Його називали «кінь XX століття».

Граніт (4.17,2) – жеребець, який займає важливе місце в історії конезаводу. Він проявив себе відмінним іподромним бійцем. В 1964 році у США він отримав два Міжнародних призи, в 1965 році виграв Міжнародний любительський приз на іподромі в Парижі та приз шведсько-радянської дружби у Швеції. У Берліні Граніт виграв ювілейний приз Карлсхортського іподрому. Одночасно з цим його використовували в заводі як плідника.

Гуненотка (1968 р.н. дочка Граніта) – була переможницею Всесоюзного чотирьохрічного призу та призу Еліти. Вона виступала на іподромах Фінляндії, Німеччини. Працювала з нею майстер-наїзник Алла Ползунова.

Американський жеребець Лоу Ганновер залишив помітний слід в Дібрівському заводі. Від нього було одержано: Колчедан (1.58,8), Ідеал (1.58,8), абсолютний рекордист Власний (1.58,7). Почесну естафету тренера заводу прийняв у 1968 році Микола Михайлович Гузенко, до цього попрацювавши тут 20 років наїзником. Він підготував до випробувань Концерта (2.08,1), Увереного (2.08,2), Гориславу (2.09,2), Велетня (2.09,7) і особисто виявив жвавість Гуманної Акції (2.09), Конфлікта (2.09,5).

Про стан здоров'я племінних коней дбає ветеринарна і зоотехнічна служба. Це висококваліфіковані спеціалісти – В. Г. Тоглієв, І. П. Олексієнко, І.О. Валк, яка у 1968 році була призначена головним зоотехніком. Перші успіхи дібрівських рисаків 1970-1971 рр. – це результат її творчої праці. Тому І. О. Валк видане звання – «Заслужений зоотехнік України».

Дібрівський кінний завод відноситься до багатогалузевих господарств. Фермерське господарство займається посівом пшениці, ячменю, гречки, вівса, кукурудзи. Загальна площа угідь становить 6039 га землі. Почали роботу щодо відновлення садової бригади. У господарстві почали вирощувати велику рогату худобу та свиней. Але основною галуззю залишається конярство.

У 1982 році в Дібрівці була побудована кумисна ферма, де почали розводити племінних коней новоолександрівської ваговозної породи. Племінний ваговозний молодняк в основному реалізується. Тут виготовляють кумис, який користується широким попитом в курорті Миргород. Серед маточного поголів'я рекордисткою вважається кобила Фата, молочна продуктивність якої за період лактації становить до 2,5 тис. літрів молока. Загалом за дійний період з квітня по жовтень виробляється від 20 до 40 тонн молока.

Великі досягнення дібрівських коней на іподромах перш за все залежали від команди кінно-племінної частини, яка включає близько 60 чоловік. Як правило, це молоді люди у віці 25-45 років.

На Дібрівському іподромі найбільше призів отримав наїзник Назаренко Григорій. Серед видатних його вихованців можна відмітити висококласних

рисаків: Географ (2.01,7), Київ (2.00), Герміт (2.02,4), Вертеп (1.59,8), Шалун (2.03,5), Капля (2.04,6), Римлянка (2.04,1).

Великий трудовий стаж у наїзника Голуба Олександра. Під його керівництвом коні неодноразово були переможцями: Гейм (2.05,0), Гряда (2.06,3), Зірка (2.04,7), Москва (2.03,5), Флоріда (2.08,4), Геометрія (2.04,6).

Наїзник Дубровський Микола віддавши багато сил та енергії улюбленій справі виховав таких видатних представників орловської породи, як Графік (1.57,6), Ваза (2.04,3), Крик (2.03,5), Глібт (2.01,0), Горянка (2.08,9), Шток (2.04,5).

Прокопенко Андрій – наймолодший серед працівників, але вже має низку досягнень. Це він виховав Гвоздіку (2.05,7), Афоризму (2.02,1), Фреску (2.07,2), Дельфіна (2.03,5), Дарницю (2.11,6). Жеребця Поступка (2.06,8) було визнано абсолютним чемпіоном орловської рисистої породи. На кінноспортивних змаганнях, які були проведені в Москві жеребці орловської рисистої породи виграли головні призи для орловських рисаків «Приз Піона» – в 1998 р. Поступок, в 2003 р. Афоризм, в 2006 р. Шток, та приз Барса – Дельфін у 1998 р. Коні заводу сім разів вигравали Великий український чотирьохрічний приз «Дербі» - Гейм, Гумін, Географ, Римлянка, Глібт, Графік, Вертеп. Чемпіонами породи визнано коней: Каміна, Геометрію, Флоріду, Шалуна, Афоризма, Віллу, Глюкозу, Регістра, Києва, Вертепа, Москву.

Великі успіхи заводу – це результат творчої роботи видатних зоотехніків минулого та сьогодення – О. Пайдасі, К. Воскресінського, Р. Прядка, С. Кузнецова, І. Валк, А. Лабунця, та директорів заводу: Шепітька І. Ф., Кравченка О. П., Двуглова В. О. – Заслуженого працівника господарства України, Вільхового В. Д., Тарана В. К. – Заслуженого працівника господарства України. Вони створюють належні умови для абсолютної продуктивності праці співробітників: вчасна оплата праці, матеріальна допомога та відпочинок.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Мета, завдання та матеріали дослідження

Для визначення ефективності використання кормової добавки Гаммавіт на ріст і розвиток лоша́т російської рисистої породи були проведені дослідження в умовах філії ДКЗ № 62 ДП «Конярство України» Миргородського району Полтавської області.

Виходячи з мети, завданнями дослідження було пвивчити:

- технологію вирощування коней російської рисистої породи на Дібрівському кінному заводі;
- технологію тренінгу молодняку російської рисистої породи;
- вплив кормової добавки «Гаммавіт» на ріст та розвиток лоша́т російської рисистої породи.

Об'єктом дослідження були показники росту та розвитку лоша́т російської рисистої породи.

Матеріалом дослідження була кормова добавка «Гаммавіт».

Після відлучення лоша́т російської рисистої породи за принципом аналогів було розподілено на дві групи, контрольна та дослідна. Схема досліду наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Схема досліду

Група	Кількість голів в групі	Умови годівлі
Контрольна	5	Основний раціон
Дослідна	5	ОР + кормова добавка «Гаммавіт» в кількості 0,2 г на 1 кг маси тіла

Основний раціон лоша́т контрольної групи складався і злаково-бобового сіна високої якості, плющеного вівса, ячменю, висівок пшеничних, кукурудзи

та моркви. Однолітки дослідної групи до основного раціону щоденно отримували кормову добавку Гаммавіт в кількості 0,2 г на 1 кг живої маси. Протягом дослідного періоду визначення живої маси проводили зранку перед годівлею та напуванням на спеціально обладнаних вагах з точністю до 0,1 г.

Результати зважувань характеризують швидкість росту молодняку, що має велике господарське значення. Інтенсивність росту визначають за абсолютним та середньодобовими показниками приростів.

Абсолютний приріст визначають за певний період, а різницю показників у кінці й на початку періоду за формулою

$$Vn = Wt - Wo, \text{ де}$$

Vn - абсолютний приріс;

Wt – жива маса на початку облікового періоду;

Wo – жива маса вкінці облікового періоду.

Середньодобовий приріст визначають за формулою

$$Cn = \frac{Wt - Wo}{t}, \text{ де}$$

Cn - середньодобовий приріст

Wt – жива маса на початку облікового періоду;

Wo – жива маса вкінці облікового періоду;

t - тривалість періоду.

Показники приросту дають змогу встановити швидкість росту молодняку, що дозволяє порівняти отримані результати із запланованими та контролювати ефективність їх вирощування.

При бонітуванні коней вимірюють 4 основні показники промірів: висота в холці, коса довжина тулуба, обхват грудей та обхват п'ястка.

Чотири основних проміри враховуються при бонітуванні молодняку, заповненні племінного свідоцтва, відправленні за кордон та внесенні коней державної племінної книги. Всі проміри визначаються в сантиметрах. Результати вимірювання обхвату п'ястка записують з точністю до 0,25 см, інші – до 1 см.

Висоту в холці вимірюють мірною палицею, яку нижнім кінцем розміщують вертикально навпроти п'ятки лівого копита, а верхній кінець з поперечною планкою встановлюють над найвищою точкою холки. Кінь повинен стояти на рівній поверхні та однаково спиратися на всі кінцівки, тримати голову у нормальному положенні. Недотримання будь-якого правила призводить до збільшення або зменшення даного показника висоти. Перед закінченням виміру помічник перевіряє правильність розміщення вимірювального приладу, після чого вимірювач фіксує внутрішній стержень мірної палиці та записує показники висоти. Якщо на момент взяття проміру кінь був підкований, встановлений показник зменшують на 1-2 см.

Косу довжину тулуба також встановлюють за допомогою мірної палиці. При визначенні даного проміру необхідно пам'ятати важливий момент: перед виміром косої довжини тулуба важливо встановити, з якого боку мірної палиці розміщена потрібна шкала. Залежно від цього розміщують мірну палицю по відношенню до тіла коня – рукояткою до хвоста чи до голови. Саме тому даний промір завжди визначають вдвох. Коса довжина тулуба визначає розвиток тулуба у довжину, а порівнюючи отримані дані з вимогами стандарту породи можливо встановити інтенсивність розвитку молодняка.

Для визначення обхвату грудей використовують мірну стрічку. Її проходить через найвищу точку холки доторкаючись до задніх кутів лопаток і вертикально до низу «по сліду» попруги сідла. Даний промір обов'язково беруть вдвох: один помічник з протилежного боку спостерігає за правильністю розміщення мірної стрічки, тобто щоб вона перекрутилася або не сповзала до низу по крутій холці. В частині ліктьових відростків декілька разів потирають шкіру рукою, з метою заспокоєння коней, особливо молодняка та зняття відчуття лоскоти при підтягуванні мірної стрічки. Показник проміру встановлюють лише тоді, коли кінці стрічки перебувають в натягнутому стані у протилежних напрямках і під неї лише з певним зусиллям можна підсунути вказівний палець руки. На показник обхвату грудей в значній мірі впливає рівень вгодованості коней.

Показник проміру обхвату п'ястка має найменше числове значення, проте є найважливішим для оцінки розвитку кістяка і частково сухожилків коня. Даний промір визначають лише після натягування країв мірної стрічки у протилежних напрямках. В основному коні рисистих порід мають обхват п'ястка у межах 20-21 см.

2.2. Коротка характеристика господарства

Дібрівський кінний завод № 62 знаходиться в Миргородському районі Полтавської області. Господарство розташоване на відстані 100 км від обласного центру міста Полтави. Вигідним є те, що через господарство проходить автомобільна траса.

Головна територія господарства представлена в вирівняним плато та схилами різної крутизни. Серед ґрунтів переважають чорноземи. Помірноконтинентальний клімат, для якого характерна невелика кількість опадів, жарке та посушливе літо та малосніжна зима. За рік середня кількість опадів становить близько 502 мм, середньорічна температура повітря 6-8 °С, мінімальна температура повітря - 25-30 °С.

Дане господарство спеціалізується на виробництві продукції тваринництва і рослинництва. ДП ДКЗ № 62 має значну площу земельних угідь, які наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Структура земельних угідь

Земельні угіддя	Площа, га	Структура, %
Всього	6124,00	100
Рілля	5142,4	83,97
Сінокоси	28,80	0,5
Пасовища	413,80	6,76
Ставки, водойми	93,10	1,52
Інші землі	418,6	6,84

Дане господарство займається :

- вирощуванням племінних коней;

- вирощуванням великої рогатої худоби м'ясного і молочного напрямку продуктивності;
- вирощуванням зернових і технічних культур;
- виготовленням та реалізацією кумису;
- оптовою та роздрібною торгівлею.

Досить велика увага на підприємстві приділяється заготівлі кормів власного виробництва. При організації кормової бази обов'язково проводять розробку кормового плану, який представлений науково-обґрунтованим розрахунком потреби сільськогосподарських тварин в кормах. Під час розрахунку враховується величина поголів'я та продуктивності великої рогатої худоби, свиней та коней, що утримуються на господарстві. З метою забезпечення господарства необхідною кількістю кормів використовується кормова сівозміна:

- багаторічні трави - 1-й рік;
- багаторічні трави - 2-й рік;
- кукурудза на зелений корм;
- озимі на зелений корм;
- кукурудза на силос;
- однорічні трави з підсівом;
- цукрові буряки;
- кукурудза на зерно.

Така сівозміна забезпечує виготовлення таких кормів як: сіно, солону, силос, концентрати. Врожайність основних культур представлені таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Врожайність основних культур

Культури	Урожайність, ц/га		
	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Зернові	31,3	31,7	31,9
Озимі зернові	38,8	37,5	38,0
Ярі зернові	26,2	25,9	26,4

Господарство займається виготовленням силосу (з кукурудзи), оскільки від кількості і якості даного виду корму залежить продуктивність молочного поголів'я в зимовий період.

Влітку важливо використовувати зелений конвеєр, оскільки його складові є основою літнього раціону коней та великої рогатої худоби. В свинарстві основним кормом є концентровані корми з додаванням в літній період зеленої маси, а в зимовий — буряку. Рівень заготівлі та забезпеченості тварин кормами подана у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Рівень заготівлі та забезпеченості тварин кормами

Вид продукції	2018		2019	
	Заготовлено, т	Забезпеченість %	Заготовлено, т	Забезпеченість %
Грубі всього	1950	100	1950	100
у тому числі сіно	656	43	726	52
Соковиті всього	5607	100	5819	100
у тому числі силос	4345	89	4480	90
сінаж	5276	98	5480	109
коренеплоди	370	43	405	49
зелені корми	689	58	740	61
Загальне виробництво кормів в ц корм. од.	5623		5750	

На господарстві для зберігання тюкованого сіна обладнані спеціальні навіси. Для зберігання силосу з сінажу використовують наземні траншеї.

Коренеплоди зберігаються в спеціальному сховищі для коренеплодів. В господарстві є власний млин і олійниця, що забезпечує господарство (тваринництво) концентрованими кормами і відходами олійної промисловості - макухою.

На території підприємства розміщено 4 стайні для племінних конематок (на 121 денник), 3 стайні для молодняку (на 120 денників), 1 стайня для жеребців-плідників (на 10 голів) та 1 стайня для відлучених лошат (на 72 денника). Поблизу тренвідділення розташований іподром із доріжкою на 1600 метрів з трибуною, встановлено 3 водилки для крокових робіт молодняку.

Зовсім недавно на території розміщена кінноспортивна школа (на 40 денників), яка спеціалізується на конкурі та виїзді,

В даному господарстві немає діючого лазарету для хворих і карантинних тварин, кузня і шорна майстерня працюють нерегулярно.

Майже всі будівлі на території заводу побудовані досить давно, та підтримуються в доброму стані. Відносно новим спорудженням є кумисна ферма. Поблизу заводу розташовані пасовища, що дозволяє випасати табуни маточного складу з лошатами і табуни молодняку при груповому тренінгу.

З самого початку Дібрівський кінний завод був створений для розведення племінних коней рисистих порід – орловської та російської. Відносно новою породою на господарстві є новоалександрівський ваговоз, яку почали розводити в напрямі продуктивного конярства.

В масі сучасний рисак це сухий, запряжний кінь міцної конституції, жвавий, витривалий та невибагливий до умов утримання. З метою поліпшення показників жвавості та скороспілості рисистих порід використовують прилиття крові американської стандартбредної породи

Рисисті жеребці та кобили, яких вирощують заводи, досить великі з добре вираженим типом прилиття крові стандартбредної породи, з висотою в холці від 152 до 162 см. Серед мастей найчастіше зустрічаються гніда, сіра, ворона та каракові. До недоліків екстер'єру рисаків відносять м'яку спину, спущений круп та шаблюватість. Загалом маточний склад Дібрівського кінного заводу відноситься до найкращих, оскільки саме тут зосереджена найбільше поголів'я кобил високого класу жвавості 2.05 та жвавіше. На кінець 2019 року в Дібрівському кінному заводі нараховується 211 голів рисистих коней (таблиця 2.5.).

Таблиця 2.5.

Поголів'я рисистих коней

Показники	Російська рисиста			2018 до 2020, у %	Орловська рисиста			2018 до 2020, у %
	2018	2019	2020		2018	2019	2020	
Поголів'я коней на початок року, усього голів	96	92	74	-22,9	122	119	97	-20,5
у тому числі: жеребців-плідників	3	2	2	-33,3	3	3	3	0
конематок	33	32	31	-6,1	32	33	32	0
молодняку	60	58	5	-91,7	87	83	11	-87,4
Чистопородних коней	96	92	74	-22,9	122	119	97	-20,5
з них: жеребців-плідників	3	2	2	-33,3	3	3	3	0
конематок	33	32	31	+6,1	32	33	32	0
Класу «еліта»	32	32	33	+3,1	35	35	35	0
Одержано лошат, голів	7	18	11	+57,1	17	25	3	-17,6
Вихід лошат на 100 конематок, голів	55	59	55	0	68	75	68	0

При аналізі даних таблиці 2.4. слід відмітити, що загальна чисельність поголів'я коней орловської та російської рисистих порід на кінець 2020 року була нижчою відповідно на 20,5% та 22,9% відносно 2018 роком. Це відбувається за рахунок реалізації племінного молодняку в інші господарства. Так у 2020 році поголів'я молодняку орловської рисистої породи скоротилось на 87,4%, а російської рисистої на 91,7% порівняно з 2018 роком.

Поголів'я конематок орловської рисистої породи збільшилась на 6,1%, з одночасним збільшенням кількості одержаних лошат на 57,1%. У російської рисистої породи дані показники залишаються на одному рівні.

Дані, щодо стану поголів'я коней новоолександрівської ваговозної за останні 3 роки представлені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Поголів'я коней ваговозних порід

Статєво-вікові групи	Роки			2018 до 2020, у %
	2018	2019	2020	
Жеребці-плідники	2	1	3	+33
Племінні матки	28	28	28	0
Кобили 4-х років і старше	-	1	1	100
Кобили 3-х років	1	1	1	0
Жеребці 2-х років	2	-	-	-200
Кобили 2-х років	2	6	2	0
Жеребці 12 місяців	-	1	1	+100
Кобили 12 місяців	6	3	3	-50
Всього	56	59	56	0

З вище вказаних даних можна сказати, що загальна чисельність поголів'я ваговозних коней в господарстві за на кінець 2020 року порівняно з 2018 роком не змінилась. Слід відмітити, що поголів'я конематок залишається на одному рівні, а жеребців-плідників збільшилось на 33%.

Поряд з галуззю конярство, на підприємстві велика увага приділяється розвитку скотарства, напрямом селекційної роботи якої є збільшення племінного стада корів порід молочного напрямку продуктивності.

В літній період поголів'я великої рогатої худоби утримують в літніх таборах. Доїння проводять за допомогою доїльної установки УДС. Взимку корів утримують в чотирьох корпусах з обов'язковим моціоном на подвір'ї ферми. Дія доїння використовують доїльні апарати „Волга”.

Також ДКЗ № 62 в своєму складі має племінну свиноферму, на якій вирощують велику білу породу свиней. Все поголів'я, окрім відгодівельного, утримується в станках з вигулами. Кнури-плідники утримують індивідуально, основні та ремонтні свинки - в групах по 10-15 гол. Кількісні та якісні показник представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Кількісні та якісні показники по тваринництву

Назва сільськогосподарських тварин	2018	2019	2020	% до 2018 року
Всього ВРХ	406	407	435	+7,1
В т.ч. корів	195	200	138	-29,2
Обсяг виробництва молока, ц	12613	12975	12604	-0,1
Отримано телят , гол.	169	182	197	+16,6
Всього свиней	329	388	325	-1,2
Основних свиноматок	73	77	92	+26,0
Одержано приплоду поросят	2185	2163	2794	+27,9
Кількість бджолосімей	100	100	100	0
Обсяг виробництва меду, кг	971	848	1030	+6,1

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Організація системи відтворення

Організація системи відтворення поголів'я включає в себе наступні ланки:

- повноцінна годівля жеребців-плідників та кобил;
- дотримання зоогігієнічних вимог;
- забезпечення вимог організації відтворної кампанії;
- підбір жеребців-плідників та маток;
- оцінка парувальних кампаній попереднього періоду.

Згідно норм технологічного проекту на заводі налічуються наступні статеві-вікові групи тварин: жеребці-плідники, жеребці-пробники у віці 3 роки та старше; кобили у віці 3 роки та старше; лошата у віці від народження до відлучення; молодняк у віці від 1,5 до 3 років, мерин.

В племінному конярстві використовується стійлово-пасовищна система утримання. Під час стійлового періоду коней утримують в конюшнях індивідуально. Жеребців-плідників, кобил з лошатами та молодняк під час тренувань утримують в денниках, робочих коней – в стійлах на прив'язі.

Площа денників для маток становить 14-16м², для жеребців-плідників 16-18м², що навіть перевищує нормативний показник. Як матки, так і жеребці-плідники утримуються в індивідуальних денниках [5,6].

За маточними стайнями закріплений манеж для проби та парування кобил, а також окрема стайня для жеребців-плідників з допоміжним приміщенням. Поблизу стаєнь розташовані паддоки, їх планування забезпечує зручні та найкоротші переходи коней та персоналу до денників та манежу. Всі стайні облаштовані тамбурами, внутрішні ворота утеплені.

Висота стайнь від підлоги без підстилки до стелі складає 3,5м, а в манежі 5м. Ці показники перевищують нормативні вимоги. Підлоги в денниках глинобитні, а в проходах – бетонні. До стаєнь близько (100 – 150 м)

розташовані левади. Площа левад складає біля 0,3га на 1голову. В якості підстилки використовують соломку, солом'яну січку та іноді тирсу.

На заводі для племінних жеребців побудовані просторі денники. Утримують жеребців-плідників в індивідуальних денниках, які обладнані яслами для сіна та кормушкою для концентратів. Для підтримання чистоти в денниках регулярно змінюють підстилку та прибирають гній. Вікна в приміщенні для утримання коней захищені решітками на рівні 2 м від підлоги.

В стайнях передбачено природну вентиляцію. Це дозволяє дотримуватись зоогігієнічних норм утримання племінного складу коней в господарстві на оптимальному рівні. Система природної вентиляції в конюшні для утримання коней виконується потоком повітря в верхню зону через регульовані отвори в щілинах стін або вікон і витяжкою із верхньої зони через шахти.

Запорукою успішної племінної роботи в рисистому конярстві вважається віковий відбір та підбір коней. Всіх жеребців-плідників розділяють на 3 категорії: молоді – 3-4 роки; повновікові – 5-12 років та старі – 13 років і старше. В маточному складі вікова структура відноситься до оптимальної. Домінуюча кількість маток на заводі знаходиться в найоптимальнішій віковій групі – від 6 до 14 років.

В передпарувальний та парувальний періоди для жеребців складають підвищенні за енергетичною, білковою, вітамінною та мінеральною поживністю раціони. В раціоні відношення кормів за поживністю має вигляд: концентрованих 50-65 %, грубих кормів – 30-40 %, соковитих 5-10 %.

Годівля жеребців індивідуальна. Поживність раціонів встановлюють з врахуванням кількості та частоти парувань, енергії жеребця, його здатності утримувати добру вгодованість, ваги, породності, віку, здоров'я та факторів індивідуального характеру. Від кількості та якості складу протеїну корму залежить якість сперми, концентрація та виживаність сперматозоїдів [25,52].

В раціон жеребців-плідників окрім вівса включають пшеничні висівки (1–1,5), ячмінь, просо, кукурудзу, лляну чи соняшникову макуху, горох чи боби (0,4–0,6), періодично замінюючи один корм іншим. В кашу з розпареним

вівсом та висівками добавляють лляне насіння у вигляді відвару (по 100 грам на жеребця на добу). Також доцільно при годівлі жеребців в парувальний період вводити в раціон корми тваринного походження: молоко цільне та знежирене, яйця, м'ясо-кісткове чи кров'яне борошно (100–200 г). Для жеребців плідників виділяють найкраще злаково-бобове сіно, трав'яну муку, а з соковитих кормів червону моркву та кормові буряки. Корисно згодовувати пророщені зерна вівса, ячменю або пшениці (по 0,5–1 кг на добу). Через кожні два тижні набір кормових добавок змінюють.

Концентровані корми раціону через кожні 3-4 тижні урізноманітнюють, при цьому в раціон вводять новий вид концентратів яких не було в попередньому. Годують коней 3-4 рази на добу, овес та інші концентрати необхідно давати 2 рази – вранці та ввечері після напування. Після парувального періоду жеребцям достатньо давати 4-6 кг концентратів та 12-16 кг сіна на добу. Раціон для жеребців-плідників рисистих порід представлений в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Раціон для жеребців-плідників рисистих порід

Компоненти	Перед- та парувальний період	Непарувальний період
Сіно різнотравне, кг	9	–
Різнотрав'я, кг	–	20
Овес, кг	3	3
Ячмінь, кг	1,5	1,5
Висівки, кг	1	1
Морква, кг	3	–
Макуха, кг	1	–
Яйця курячі, шт.	4-5	–
Сіль кухонна, г	33	29
Премікс, кг	0,15	0,15

В ДП «Дібрівський кінний завод № 62» використовують ручне парування. Згідно нормативних документів, за жеребцями-плідниками у віці 3-4 роки закріплюють 15-20 кобил на сезон, повновіковими – 35-40 кобил,

старшими (13 років та більше) до 25 кобил. Кожний жеребець в проаналізований період має закріплення більше 12 голів.

Кобил парують в світлий період часу за умови доброї погоди на рівній ділянці біля стайні. В темний час або при негоді – в парувальному манежі. При кожному паруванні обов'язково присутні 2 конярі та під наглядом спеціалістів зооветслужби господарства.

Для точного виявлення кобил в охоті в господарстві використовують жеребця–пробника. Для визначення часу парування кобил, в яких виявили в охоті, використовують ректальний метод дослідження зрілості фолікула.

У кобил, що прохолостіли або абортували в минулому році, та молодих кобил визначають початок охоти щодня з початку парувального сезону до виявлення прояву ознак, а кобил, що ожеребилися – від п'ятого дня після ожереблення до виявлення охоти. Парування проводять ще до овуляції, коли фолікул знаходиться на третьому та четвертому ступені зрілості фолікула. Через 24–36 год. ректальним методом спарованих кобил перевіряють настання овуляції, якщо вона не настала, то парування повторюють. Даним методом визначають і жеребність кобил на 28–35-й та 45–60-й день, рахуючи від дати останньої садки [15,16].

З метою отримання повноцінного приплоду на господарстві стежать за годівлею та утриманням кобил ще до парування, оскільки нормована годівля жеребних кобил забезпечує розвиток плоду та забезпечує достатню молочність матері після жеребіння. Оскільки влітку жеребних кобил утримують на пасовищі, основу раціону кобил становить трави злакових і злаково-бобових пасовищ або зелений корм сіяних трав. Взимку основними кормами раціонів маток є сіно бобово-злакове, зернові або комбікорми, а з соковитих - морква або кормові буряки. За 10 днів до запланованого жеребіння кількість грубого корму зменшують до 4-6 кг, а бобове сіно взагалі виключають з раціону. Зернові корми перед згодовуванням подрібнюють або дають в плющеному вигляді. За 1-2 дні до отримання лошат загальний розмір добової норми зменшують на одну третину.

3.2. Утримання та годівля конематок

Кобил утримують у стайнях, обладнаних денниками. Площа денників становить від 9 до 16 м². Вздовж стін облаштовані годівниці, на висоті 1 м від підлоги. Роздавання кормів та прибирання гною проводять вручну. В стайнях розміщені приміщення для зберігання кормів, збруї та інвентарю. Для підтримання оптимальних умов утримання використовують припливно-втяжну вентиляцію.

З розрахунку на 100 кг живої маси жеребним кобилам згодовують: 1,6-1,7 к.од. і 105-110 г перетравного протеїну. Перед годівлею кобил напувають (взимку - 35-45, влітку - 65-75 л гол./добу).

За 10 днів до запланованого жеребіння кількість грубого корму зменшують до 4-6 кг, а бобове сіно взагалі виключають з раціону. Зернові корми перед згодовуванням подрібнюють або дають в плющеному вигляді. За 1-2 дні до отримання лошат загальний розмір добової норми зменшують на одну третину. У зимовий період кобил годують у визначений час, при цьому концентрати згодовують 3 рази на добу, грубі - 4-5, а соковиті - 1-2 рази.

Підсисні кобили повинні отримувати: 11 к.од., 110 г перетравного протеїну, 80 г кальцію, 50 г фосфору та 240 мг каротину. Крейда і сіль-лизунець – уволю. Вважається, що кращими кормами для кобил у перші дні після жеребіння є якісне злакове сіно, плющений овес, пшеничні висівки (згодовуються у вигляді бовтанки до 2,5 кг на добу).

Також ефективним є використання кормів, що сприяють підвищенню та якості молока: люцернове та конюшинове сіно, мелясу, свіжу траву. З концентрованих кормів, крім вівса, підсисним кобилам згодовують кукурудзу, ячмінь та макуху [28,35].

Підсисних кобил годують тричі на добу, крім того, на ніч дають сіно. Обов'язково напувають перед кожною даванкою, а у спекотні дні - частіше. При стійловому утриманні спочатку згодовують грубі корми, а потім концентровані. Солону згодовують у вигляді різки. Влітку підсисних кобил утримують на хорошому пасовищі поблизу водопою. При використанні

підсисних кобил на легких роботах, норми годівлі збільшують на 30%. Раціон для кобил рисистих порід зображений в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

**Раціон годівлі кобил рисистих порід у літній період живою масою
500-550 кг, на 1гол на добу**

Корма	Жеребні (з 9-го міс)	З підсисними лошатами
Трава люцерни, кг	20	27
Сіно злакове, кг	2,5	3,5
Ячмінь, кг	0,5	-
Овес, кг	2,5	3,5
Висівки, кг	0,5	1,25
Премікс, кг	0,2	0,4
Сіль кухонна, г	33	36
У раціоні міститься:		
Суша речовина, кг	10,05	13,69
Енергетичні кормові одиниці	9	11,98
Обмінна енергія, МДж	83,43	112,56
Сирий протеїн, г	1610	2200
Перетравний протеїн,г	1140	1550
Лізін, г	64,50	88,50
Сира клітковина, г	2303,50	3171
Крохмаль + Цукор,г	1569,50	1865,25
Сирий жир, г	339	474,75
Калій, г	67,90	72,20
Кальцій, г	109,25	148,15
Фосфор, г	32	46,65
Магній, г	16	19,50
Залізо, мг	1000	1200
Мідь, мг	106	127
Цинк, мг	375	450
Кобальт, мг	5	6
Марганець, мг	375	450
Йод, мг	5	6
Каротин, мг	187	225
Вітамін Д, тис. МО	5	6
Вітамін Е, мг	312	375

3.3. Технологія вирощування молодняку

Вирощування лошат-сисунів. Виявлено, що лошата при народженні мають слабку імунну систему. Основною причиною є те, що в кобил плацента є непроникною для імуноглобулінів. Лише з 2-тижневого віку в лошат починається синтез власних антитіл, а в 4-5 міс досягає рівня дорослих коней. Відсутність імунних білків в крові, робить лошат дуже вразливими до патогенної мікрофлори. Саме тому після жеребіння вживають необхідних заходів для того, щоб лоша отримало молозиво якомога раніше.

Якість молозива пов'язана з профілактикою захворювання новонароджених лошат. Попередньо оцінку якості проводять візуально: молозиво, що має з високий вміст імунних білків темно-жовтого кольору, густої та в'язкої консистенції. Якщо воно рідке та біле, то кількість імуноглобулінів низька. Ріст та розвиток підсисних лошат залежить від молочності кобили, що визначається за середньодобовими приростами лошати в перший місяць життя. На 1 кг приросту живої маси лошат витрачається 10 кг молока. Надої кобил вважають хорошими, якщо в перший місяць жива маса лошат збільшується в 2 рази, задовільною — у 1,74-1,90, низькою — в 1,5 рази та менше [14,51].

Починаючи з місячного віку лошат привчають до поїдання вівса, згодовуючи спочатку невелику даванку (0,5кг), розділеної на три-чотири частини. Краще згодовувати сплющений овес, оскільки він краще пережовується та перетравлюється, а висівки обов'язково зволожують водою або коров'ячим молоком. З часом в якості підгодівлі починають використовувати подрібнену кукурудзу, ячмінь, а також сіно злакових і бобових культур високої якості. Поступово кількість згодовуваного корму збільшують та перед відлученням становить 3-5 кг концентрованих кормів на добу. Від строків народження лошат залежить ефективність використання пасовища. На думку деяких вчених, ефективно використовувати пасовище можуть лише ті лошата, що народилися в січні-березні. Молодняк, що

народився у травні або пізніше страждає під спеки та комах, втомлюється при перегонах.

Як правило лошат відлучають у віці 6-7 місяців. Зазвичай, це відбувається з серпня по жовтень. Через те, що лошата народжуються в різні строки, їх відлучення проводять у 2-3 прийоми приблизно рівними групами.

Утримання та годівля лошат після відлучення. Лошат після відлучення розділяють за статтю та утримують окремо, через те, що статеві рефлексії зрідка проявляються ще до досягнення 12-місячного віку. Денники для утримання відлученого молодняка має площу не менше 9 м²/гол. Індивідуальне утримання сприяє спокійному споживанню кормів лошатами, кращому їх пережовуванню та перетравленню.

В перші дні після відлучення лошата, які розміщені по одному в деннику, ведуть себе не спокійно, кидаються на двері, що може призвести до їх травмування. Тому протягом перших 2 діб за лошатами ретельно доглядають та контролюють їх поведінку. На 5-6 добу після відлучення лошата починають звикати одне до одного, тому їх можна виганяти на пасовище або на прогулянки в загін. Їм згодують доброякісні корми, серед яких основними є овес, ячмінь, кукурудзу та злакове або бобове сіно. Згодують корми не менше чотирьох разів на добу. Концентровані корми розділяють на три, а сіно — на чотири даванки. Соковиті корми згодують 1 раз на добу [45].

Лошатам щодня обов'язково проводять чищення копит, особливо задніх кінцівок, а також починають привчати до рухів з поводом. Догляд за копитами головним чином полягає у привчанні лошат вільно подавати, піднімати та згинати будь-яку кінцівку. Дані вправи систематично виконуються під час чищення лошат щіткою.

В молодняка з другого року життя відбувається інтенсивний приріст довжини та об'єму тулуба, ніж висоти в холці, спині та крижах. Повноцінна годівля та регулярний моціон в даний період допомагають формуванню в коней бажаної тілобудови. За дотримання нормованої годівлі та утримання,

жеребці ростуть швидше та біль вибагливі до умов годівлі, ніж кобилки. Неповноцінна годівля може призвести до затримки росту та розвитку молодняку. Раціон для молодняку рисистих порід наведений в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Раціон для молодняку рисистих порід

Компоненти	Вік, міс., жива маса, кг.			Тренувальний молодняк віком 2-3 роки, живою масою, кг
	6-12	12-18	18-24	
	250	350	400	
				500
Сіно злаково-бобове, кг	4,5	6	6	8
Овес, кг	3	4	4	3
Висівки пшеничні, кг	0,5	1	0,6	1
Кукурудза (зерно), кг	-	1	1	2
Шрот соєвий, кг	0,5	-	-	-
Морква, кг	2	2	2	2
Лізин, г	5,0	8,4	6,7	-
М'яса, кг	-	0,4	0,4	-
Монокальційфосфат, кг	50	50	-	-
Премікс, кг	0,1	0,1	0,1	0,2
Сіль кухонна, г	18	22	24	35

Навесні та влітку молодняк переважно утримується на пасовищах. Найкраще використовувати сіяні пасовища, створюючи обгороджені ділянки пасовища, в залежності від кількості поголів'я, яке планується на них випасати.

З метою заміни а також розширення основного поголів'я в племінних господарствах, вирощують ремонтний молодняк. В основному, це великі молоді тварини, які вирощені у власному господарстві та відповідають ряду селекційних ознак. До групи ремонтного молодняку вводять лише кращих за походженням жеребців і кобил.

Під час відбору молодих кобил перш за все звертають увагу на належність їх до певної лінії та родини, а також на показники відтворення представниць різних поколінь родини.

3.4. Тренінг та іподромні випробування

Іподромні випробування коней є основним засобом виявлення їх роботоздатності, та в більшості випадках є головним завданням селекції. Проведення випробування можливо при налагодженому заводському та іподромному тренінгу, тобто системі роботи, яка спрямована на вироблення та закріплення в коней якісних, просторих, збалансованих, виробничих рухів при повному підпорядкуванню людині і підготовки організму до підвищених навантажень. Тренінг коней рисистих порід має своєрідну специфіку, однак, як і для будь яких інших порід містить загальні положення, які визначає його мету та призначення. Тренінг рисистих коней включає в себе два періоди: заводський та іподромний [46,50].

Заводський тренінг проводять від народження лошат до переведення їх на іподром, та як правило проводиться в господарстві, де лошата народилися. До основних завдань заводського тренінгу відносять забезпечення нормального росту та розвиток племінного коня; та підготовка лошат до вимог іподромного тренінгу та випробувань. В період заводського тренінгу виділяють наступні етапи: підсисний, груповий та індивідуальний. Під час тренінгу підсисних лошат основним завданням є привчити лоша виконувати команди [31].

При вирощуванні високоякісних племінних коней, тренінг є важливою та невід'ємною частиною селекційної роботи. Він зміцнює конституцію молодняку, покращує розвиток серцево-судинної та дихальної систем, кісткової та м'язової тканин, а також сприяє вдосконаленню господарсько-корисних ознак молодняку коней різного напрямку.

При виборі систем тренування обов'язково враховують спеціалізацію (рисаки чи ваговози), вік та породу. Тренінг рисистих коней спрямований на досягнення їх максимальної жвавості в бігах на рисі, ваговозів - на досягнення максимальної сили тяги та витривалості.

Тренінг молодняку коней розділяють на три періоди: I - період від відлучення до заїздки (груповий тренінг); II – період від заїздки до

відправлення на іподром (індивідуальний тренінг); III – період індивідуального іподромного тренінгу.

Груповий тренінг починається через 8–10 днів після відлучення від матері, після того, як вони звикнуть до нових умов годівлі та утримання. В Дібрівському кінному заводі відлучений молодняк розподіляють за віком на 2-3 табуни по 20-30 голів в кожному.

Груповий тренінг проводять вранці, через 2 години після годівлі, в спеціальному, обгородженому з двох боків еліпсоподібному коридорі - шпрингартені. У перші дні після відлучення, на початку групового тренінгу, дистанція становить 2-3 км. Перші 600-800 м лошатам дозволяють бігти будь-яким алюром, без обмежень. Далі 600-800 м групу ведуть спокійною рисою, а останні 1000-1500 м – кроком.

Після двох тижнів тренувань дистанцію збільшують до 4,5 -5,5 км в день і роботу проводять у два репризи: вільний алюр 600-800 м, рись 600-800 м, крок 600-800 м, рись 1200 м, крок 1500 м. Восени дистанція становить 10-11 км, а тривалість тренінгу 1 год. при такому чергуванні алюрів (у два репризи): вільний алюр (розминка) 1200-1400 м, рись 3000-3500 м і крок 1200-1400 і рись 3000-3500 м, крок 1200-1600 м.

Після закінчення групового тренінгу розпочинають заїздку рисистого молодняку. Метою заїздки рисаків є їх збруї та рухів на віжках, та в подальшому до роботи у качалці. Привчання лошат до збруї проводять поступово, спочатку в деннику в спокійній для них обстановці. Не знімаючи недоуздка, одягають капсуль, потім вуздечку з відстебнутими вудилами з однієї сторони, які обов'язково закладають в рот поверх язика. До вудил прив'язують у марлі шматочок підсоленого чорного хліба. Обов'язково всі тренерів спокійні і не різкі [53].

Перший раз, не відходячи від лошати, залишають його постояти у збруї впродовж декількох хвилин, повід при цьому пристібають за кільце недоуздка, а не за вудила. Коли лоша звикне до збруї його спочатку проводять в ній у по

проходу в конюшні, після чого залишають на 15-20 хв. на прив'язі в деннику, під наглядом конюха. Такі дії проводять декілька днів поспіль.

Після привчання лошат до збруї, розпочинається робота з виводження молодняку на віжках. З кожним лошам працюють два конюхи і наїзник; один з них веде лоша за повід, прикріплений до кільця недоуздка, а інший керує віжками, пристебнутими до кілець вудил і протягнутих через сережки, а не кільця сіделка, як це роблять при запряженні у качалку. Лоша привчають до спокійних рухів кроком прямо, поворотам та зупинці

В перший день роботи на віжках достатньо проїхати риссю 1-2 км, після чого лоша переводять на крок і повертаються конюшню. З часом дистанцію поступово збільшують, долаючи її кроком і тихою риссю (тротом). Ні в якому разі лошати не дозволяють зупинятися за його бажанням. Під час роботи в качалці лоша повинно зупинятись тільки за наказом наїзника. Після місяця тренувальної роботи у качалці перемінним алюром (кроком і тротом) дистанцію для молодняку доводять до 4-6 км. По доріжці його пускають один день по ходу годинникової стрілки, а в другий – проти годинникової стрілки, привчачи при цьому їх до зупинки і поворотам вліво та вправо на різних відрізках доріжки. В середньому тривалість заїздки становить до 1 години.

В деякій мірі індивідуальний тренінг є продовженням заїздки молодняку, для кращого закріплення рухів кроком та вільною риссю. Індивідуальні тренування коней проводять з початковою дистанцією 3200 м, з поступовим збільшенням до 6400 м. В початковий період тренувань орієнтовна жвавість становить 8 хвилин (на 1600). Час подолання даної відстані поступово скорочують до 5,5-6 хв. Після звикання лошат до жвавості в графік тренувань вводять роботи розмашкою [4].

Під час привчання молодняку до швидкого алюру, дистанцію 6400 м проходять за два гіти. У першому гіті вони біжать тротом 2000-2800 м, потім 400 м розмашкою за 55-60 секунд і крокують 800 м. Другий гіт: трот 2000-2800 м, розмашка 400 м за 50-55 с і крокові роботи протягом 30 хвилин.

На кожне тренувальне відділення встановлена водилка для коней. Застосовують водилки після махових і жвавих робіт, а також для забезпечення моціону коней зранку та ввечері під наглядом працівника стайні. При цьому кінь спочатку рухається на водилці за годинниковою стрілкою, а потім у зворотному напрямку.

Починаючи з другого місяця індивідуального тренінгу обсяг робіт збільшують, проводячи тротові роботи чотири рази на тиждень за схемою: трот 3200 м, крок 800 м, трот 2400-3200 м, крок 800 м, трот 2400-3200 м. Відповідно збільшується дистанція і жвавість при роботах розмашкою. З третього місяця дистанцію тротових робіт збільшують до 11-13 км. Тренування починають з троту на 4000 м, потім крок 800 м, знову трот 3200-4800 м, крок 800 м і трот 3200 м. У дні розмашок і махових робіт молодняк тренують у два гіти: перший – тротом 2400 м, розмашкою 1600 м за 3 хв.40 с, тротом 800 м і кроком 1600 м, а в другому час проходження дистанції розмашкою скорочують на 10 с.

До графіку тренувань поступово вводять роботи махом, змінюючи в одному з гітів дистанцію розмашки, жвавість такого алюру починається з 3 хв. 30с – 3 хв.20с та збільшу Під час індивідуального тренінгу особливо уважно слідкують за показниками жвавості молодняку, його розвитком, вивчаючи при цьому екстер'єрні недоліки. Якщо лоша не піддається тренуванню, має такі вади, як розкид, слабкі зап'ястя, або не розвиває жвавості, його реалізують. Перед відправленням на іподром дворічок бонітують за походженням, типовістю, промірами та екстер'єром. Дані бонітування заносять до свідоцтва племінних коней.

Вважається, що іподромний тренінг рисаків процес формування та розвитку жвавості рисистих коней. При складанні схеми інтенсивного іподромного тренінгу враховується вища нервова діяльність коней, їх розвиток, загальний стан здоров'я та ступінь тренуваності. Важливо досягти поступове підвищення жвавості рисака не лише протягом сезону, але й протягом одного дня махової чи жвавої роботи, а також виступу на приз.

Стійкий прогрес жвавості рисаків можливо досягти при поступовому збільшенні жвавості, використанні багатогітових махових та жвавих робіт і правильному співвідношенні жвавих та тихих робіт, а також періодичних активних перервах в напружених роботах. Центральна нервова система при цьому підтримується в стані нормальної функціональної активності і висока працездатність зберігається протягом випробувань.

З метою урізноманітнення тренінгу корисно застосовувати роботи з підвищеним тяговим зусиллям при меншій жвавості - в важких робочих качалках, дрожках, чотириколісних екіпажах. Дані роботи сприяють повноцінному розвитку всіх фізіологічних систем рисака, що не перенапружують, а заспокоюють і зміцнюють його нервову систему [8,9].

При всіх видах робіт необхідно використовувати м'яке управління кіньми та спокійне поводження з ними. При цьому важливо виробляти в них корисні умовні рефлекси, що сприяють кращому прийому старту, більш вільного маневрування на дистанції і сталого швидкого кидка на фініші. Все це пов'язано з встановленням відносин симпатії і довіри між наїзником та конем.

При аналізі передового досвіду тренерів наїзників стосовно фізіологічних позицій, були сформульовані основні принципи інтенсивного тренінгу та вироблені схеми для коней орловської та російської рисистих порід. Диференційований підхід при складанні схем обумовлений порівняно пізньостиглою жвавістю, більшою масивністю, підвищеним запалом орловських рисаків. Різниця в їх тренуванні в порівнянні з російськими рисаками стосуються головним чином першого гіту жвавих і махових робіт коней двох і трьох років. Вважається, що російських рисаків 2-3 - річного віку великого калібру необхідно тренувати за схемами для орловських рисаків того ж віку. Для забезпечення ефективного проведення тренувань, згідно зі схемами, необхідно раціональне укомплектування на одного наїзника, а саме не більше п'яти коней [20].

3.5. Вплив кормової добавки «Гаммавіт» на показники росту та розвитку молодняку коней

Вирощування коней рисистих порід має певну систему заходів, що охоплює всі етапи росту і розвитку, починаючи з утробного періоду до закінчення росту. Тому забезпечення молодняку поживними речовинами в період інтенсивного росту є досить важливим для ефективного ведення галузі.

З даних досліджень встановлено, що згодовування кормової добавки «Гаммавіт» позитивно впливає на вікові зміни живої маси лошат (табл.3.4.)

Таблиця 3.4.

Зміни живої маси лошат російської рисистої породи, кг

Вік, міс.	Група	
	Контрольна	Дослідна
6	245,62±8,65	246,36±7,98
9	294,23±11,26	311,82±10,45
12	319,48±10,89	348,65±11,56
Середньодобовий приріст, г	410,33±25,65	568,28±28,17
Абсолютний приріст, кг	73,86±5,69	102,29±7,36

Встановлено, що молодняк дослідної групи, який до основного раціону отримував кормову добавку протягом дослідного періоду, у віці 9 та 12 місяців перевищував своїх однолітків за показниками живої маси на 5,9% та 9,1% відповідно.

Середньодобовий приріст живої маси лошат дослідної групи в період експерименту становив 568,28 г, що відносно контрольної групи вище 27,8%. Різниця абсолютних прирості обох груп становила 28,43 кг або 27,2 %.

Встановлено, що протягом всього експерименту молодняк дослідної групи перевищували своїх однолітків з контрольної групи за основними промірами (висота в холці, обхват грудей, обхват п'ястка). Проміри молодняку в різні вікові періоди наведені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5.

Проміри молодняку в різні вікові періоди, см

Проміри	Контрольна група	Дослідна група
6 місяців		
Висота в холці	133,26±1,75	132,69±1,62
Коса довжина тіла	134,13±1,64	134,98±1,53
Обхват грудей	132,98±1,86	133,65±26±1,42
Обхват п'ястка	15,34±0,36	15,78±0,23
9 місяців		
Висота в холці	135,18±1,54	137,26±1,35
Коса довжина тіла	136,55±1,62	138,47±1,58
Обхват грудей	137,32±1,23	138,36±1,27
Обхват п'ястка	16,23±0,48	17,36±0,65
12 місяців		
Висота в холці	138,25±2,14±	139,85±1,36
Коса довжина тіла	138,96±2,23	140,63±1,47
Обхват грудей	141,36±2,58	145,25±2,14
Обхват п'ястка	17,14±0,61	18,28±0,23

У віці 9 місяців дослідна група молодняку перевищувала контрольну групу за показником висоти в холці на 1,5%, косої довжини тіла на 1,4%, обхват грудей та п'ястка на 0,8 % та 6,9 % відповідно.

Лошата дослідної групи у 12-ти місячному віці переважали однолітків з контролю за висотою в холці на 1,6 см (1,2%) та косої довжини тіла на 1,67 см (1,3%). Згодовування кормової добавки «Гаммавіт» також сприяло збільшенню показників обхвату грудей та п'ястка відповідно на 2,8% та 6,6 порівняно з контрольною групою.

Отже, згодовування кормової добавки «Гаммавіт» позитивно впливає на показники росту та розвитку, що проявляється у вищих показниках живої маси та промірів порівняно з контролем.

ВИСНОВКИ

В результаті проведених досліджень можна зробити висновки:

1. ДП «Дібрівський кінний завод №62» спеціалізується на розведенні коней російської та орловської рисистих порід, та є племінним репродуктором з розведення коней Новоолександрівської ваговозної породи.
2. Головний напрямок роботи заводу є вирощування рисистих коней, загальна кількість поголів'я якого становить 213 голови, з них 92 голови російських рисаків;
3. Тварини російської рисистої породи мають добре розвинені екстер'єрні показники: висота в холці в середньому дорослих кобил складає 160,7 см, коса довжина тулуба 163,5 см, обхват грудей 191,2 см, обхват п'ясті 20,8.
4. Основним методом селекційної роботи з російською рисистою породою є чистопородне розведення за лініями, та схрещування кобил з жеребцями американської стандартбредної породи, оскільки прилиття крові цієї породи підвищує показники жвавості(призовий рисак);

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Для поліпшення росту та розвитку молодняку рисистих порід використовувати кормову добавку «Гаммавіт».
2. Подальшу племінну роботу проводити у напрямку підвищення роботоздатності коней, досягнення стандартів породи по промірах, екстер'єру та бажаного типу за рахунок інтенсивного використання кращих жеребців-плідників.